

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

FILMOVÁ A TELEVIZNÍ FAKULTA

Filmové, televizní a fotografické umění a nová média

Scenáristika a dramaturgie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**DĚTSKÝ FILM, RODINNÝ FILM A FILM O DĚTECH
V KONTEXTU ČESKÉ KINEMATOGRAFIE LET 2014-2018**

Štěpánka Ansorge

Vedoucí práce: Mgr. Lucia Kajánková

Oponent práce:

Datum obhajoby: 26. 9. 2019

Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, 2019

ACADEMY OF PERFORMING ARTS

FILM AND TV FACULTY

Film, Television, Photography and New Media

Screenwriting and Script Editing

MASTER THESIS

**CHILDREN'S FILM, FAMILY FILM AND CHILD FILM
IN THE CONTEXT OF CZECH FILM 2014-2018**

Štěpánka Ansorge

Supervisor: Mgr. Lucia Kajánková

Opponent:

Defence Date: 26. 9. 2019

Degree Granted: MgA.

Prague, 2019

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Lucii Kajánkové za trpělivost, cenné rady, připomínky a odborné vedení této diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

Dětský film, rodinný film a film o dětech v kontextu české kinematografie let 2014-2018

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucí práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Praze, dne .....

.....

podpis

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy, tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Diplomová práce je žánrovou studií týkající se rozlišení žánrů *dětský film*, *rodinný film* a *film o dítěti* s důrazem na odlišné způsoby oslovování cílového diváctva. V této souvislosti se práce opírá především o filmové teorie Noela Browna a Bruce Babingtona. Poznatky aplikuje na české filmy, které měly kinopremiéru v letech 2014-2018. V této souvislosti diplomová práce obsahuje případové studie filmů *Pojedeme k moři* (2014, Jiří Mádln), *Lajka* (2017, Aurel Klimt) a *Po strništi bos* (2017, Jan Svěrák).

Abstract

This master thesis is a genre study concerning the genre differentiation of *children's film*, *family film* and *child film* with an emphasis on different ways of addressing the target audience. In this context, the study is primarily based on film theories of Noel Brown and Bruce Babington. The knowledge is applied to Czech films that had their premiere in 2014-2018. The thesis contains case studies of the films *To See the Sea* (2014, Jiří Mádln), *Laika* (2017, Aurel Klimt) and *Barefoot* (2017, Jan Svěrák).

Klíčová slova:

dětský film, rodinný film, film o dětech, Noel Brown, Bruce Babington, Pojedeme k moři, Lajka, Po strništi bos

Key words:

children's film, family film, child film, Noel Brown, Bruce Babington, To See the Sea, Laika, Barefoot

OBSAH

1. ÚVOD	9
2. TEORIE	12
2.1. DĚTSKÝ FILM VERSUS RODINNÝ FILM – ŽÁNROVÁ PROBLEMATIKA	12
2.1.1. Žánr podle Davida Bordwella a Kristin Thompsonové	12
2.2. DĚTSKÝ FILM VERSUS RODINNÝ FILM – DEFINICE ŽÁNRU PODLE OBSAHU	15
2.2.1. Dětský film	16
2.2.2. Rodinný film	17
2.3. DĚTSKÝ FILM VERSUS RODINNÝ FILM – DEFINICE ŽÁNRU PODLE RŮZNÝCH ZPŮSOBŮ OSLOVOVÁNÍ PUBLIKA	18
2.3.1. Oslovování jednoho cílového publika	19
2.3.2. Oslovování dvou cílových publik	20
2.3.3. Oslovování nerozlišující cílová publika	21
2.4. DĚTSKÝ FILM VERSUS RODINNÝ FILM – DEFINICE ŽÁNRU PODLE KONTEXTUÁLNÍHO DISKURZU	21
2.5. FILMY O DĚTECH	22
2.6. KONCEPTY DIVÁKŮ	24
2.6.1. Wolfgang Iser – implicitní čtenář	24
2.6.2. Umberto Eco – modelový a empirický čtenář/divák	25
2.7. PŘÍSTUPNOST	28
2.7.1. Zahraniční modely přístupnosti – USA	29
2.7.2. Zahraniční modely přístupnosti – Velká Británie	30
2.7.3. Zahraniční modely přístupnosti – Francie	33
2.7.4. Česká legislativa a distribuční praxe	34
2.8. PROPAGAČNÍ STRATEGIE	36
3. PŘÍPADOVÉ STUDIE	38
3.1. PŘEHLED ČESKÝCH DĚTSKÝCH FILMŮ, RODINNÝCH FILMŮ A FILMŮ O DĚTECH ZA POSLEDNÍCH PĚT LET (2014-2018) ..	38
3.2. POJEDEME K MOŘI – TYPICKÝ ZÁSTUPCE ŽÁNRU DĚTSKÝ FILM?	42
3.2.1. Propagace	43
3.2.2. Analýza filmu – způsoby, kterými promlouvá k divákům	46
3.2.3. Ohlasy diváctva, festivalová reflexe a recenze	50
3.2.4. Závěrem	54
3.3. LAJKA – FILM PRO DĚTI NEBO PRO DOSPĚLÉ?	55
3.3.1. Propagace	55
3.3.2. Analýza filmu – způsoby, kterými promlouvá k divákům	57
3.3.3. Ohlasy diváctva a recenze	59
3.3.4. Závěrem	62
3.4. PO STRNIŠTI BOS – O DĚTECH PRO DĚTI?	62
3.4.1. Propagace	63
3.4.2. Analýza filmu – způsoby, kterými promlouvá k divákům	66
3.4.3. Ohlasy diváctva a recenze	69
3.4.4. Závěrem	73
4. ZÁVĚR	74
5. POUŽITÉ PRAMENY	78

1. Úvod

Existuje dětský film? Znamená sousloví dětský film, že je film určen výhradně pro dětské diváky a dospělé vylučuje? Nebo s nimi také počítá? Pokud ano, nejsou takové dětské filmy v podstatě filmy rodinné? Má v takovém případě vůbec smysl označovat film jako dětský film? A jaké filmy se v současnosti v Česku točí, dětské nebo rodinné?

Během svých studií na katedře Scenáristiky a dramaturgie souhrou okolností vyplynulo, že se při psaní scénářů často uchyluji k dětským postavám nebo k tématům, které zajímají dětského diváka. Často řeším otázku, koho chci svými příběhy oslovit. Jsou to opravdu děti? Nebo oslovuji dospělého diváka? Nebo jsou tyto scénáře určeny dětem i dospělým zároveň? Jakými způsoby je možné různé věkové kategorie oslovit? Je-li hlavní postavou filmu dítě, znamená to automaticky, že je takový film pro děti? Co znamenají škatulky dětský film, rodinný film, film o dětech? Jsou to jen synonyma téhož, nebo jsou mezi těmito pojmy rozdíly? Povšimněme si, že jsou to takové žánry nežánry. Neříkají nám mnohé o povaze filmu. Dětský film může být například pohádka, romantická komedie nebo dobrodružné sci-fi, zkrátka pro lepší představu je třeba žánr vždy upřesnit. Co nám tedy sousloví dětský film, rodinný film nebo film o dětech o filmu skutečně říká? Pouze informaci o tom, že jsou to žánry definované věkem diváka?

S pojmy dětský film, rodinný film nebo film o dětech se často operuje poněkud volně. A to nejen mezi laiky, podle mé domněnky k tomu dochází také mezi profesionály – tedy autory, producenty, distributory. Ráda bych tuto diplomovou práci pojala jako prostor k zaostření na tyto specifické žánry definované věkem diváka. Zajímá mě, zdali současné filmové teorie dětské, rodinné a filmy o dětech rozlišují a jak tak činí. Také mě zajímá, zdali sledují kromě věku diváka i další specifické rysy těchto filmů a jaké to jsou. Dále mě zajímá, jaká je současná česká praxe v tvorbě a propagaci těchto filmů, jejich rozlišování a přístupu k divákům. Vzhledem k tomu, že jsou to filmy, které jsou typické svou diváckou cílovou skupinou, bude mě zajímat, s jakým potenciálním divákem počítají. A jaké přijetí se jim od diváků dostává. V případových studiích se zaměřím na dětské, rodinné a filmy o dětech uvedené do české distribuce v posledních pěti

letech. Z nich vyberu tři specifické příklady filmů, které z hlediska žánrového zařazení a oslovování cílového diváctva vybízejí k diskuzi – *Pojedeme k moři* (2014, Jiří Mádl), *Lajka* (2017, Aurel Klimt), *Po strništi bos* (2017, Jan Svěrák). Jsou to filmy, které jsou rovněž zajímavé k diskuzi vzhledem k tomu, že dle mého názoru vyvrací některé předsudky, které se s dětskými, rodinnými a filmy o dětech pojí. A sice, že dětský film je nekoukatelný pro dospělého a nemůže mu nic nabídnout, nebo že animovaný film rovná se automaticky film pro děti, nebo že film, jehož hlavní postavou je dítě (či je dokonce přímo vyprávěný jeho pohledem), musí být jednoznačně filmem pro děti.

V první, teoretické části diplomové práce se budu věnovat teoretickým východiskům, ze kterých budu čerpat v druhé analytické části práce. Nejprve se zaměřím na definici pojmů dětský film, rodinný film a film o dětech. Budu se opírat o předmluvu publikace *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney* (2015, Noel Brown, Bruce Babington)¹ zabývající se otázkou rozostřených hranic kategorií dětský film a rodinný film.

Vzhledem k tomu, že jsou tyto žánry nežánry tolik spjaté s věkem diváka, v dalších z kapitol se zamyslím nad různými teoretickými koncepty diváků. Bude mě zajímat, zdali lze ze samotné struktury filmu vyčíst, na jakého diváka film cílí. Ku pomoci mi budou literární teoretici Wolfgang Iser² a jeho koncept implicitního čtenáře a dále Umberto Eco³ a jeho koncept modelového a empirického čtenáře.

Následující kapitoly se budou věnovat problematice přístupnosti filmů, protože to bývá jeden z prvních ukazatelů cílového diváctva. Nejprve uvedu některé zahraniční modely přístupnosti. Poté uvedu českou legislativu a praxi a paradoxy z toho vyplývající.

Dále se zaměřím na propagační strategie filmových producentů a distributorů. Bude mě zajímat, jaké postupy oslovení cílového diváctva mají producenti a distributoři před uvedením svých filmů k dispozici a které z těchto postupů jsou v současnosti nejúčinnější.

---

¹ Noel Brown, Bruce Babington (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015.

² Wolfgang Iser. „Koncepty čtenáře a koncept implicitního čtenáře“. *Aluze*. 2004, roč. 7, č. 2-3, s. 134-143.

³ Umberto Eco. „Vcházíme do lesů“. In: Týž. *Šest procházek literárními lesy* [online]. Přeložila Bronislava Grygová. Olomouc: Votobia, 1997. [cit. 27. 8. 2019]. Dostupné z: http://eldar.cz/myf/txt/eco_-_sest_prochazek_literarnimi_lesy.html.

Druhá, analytická část diplomové práce bude obsahovat případové studie současných českých dětských filmů, rodinných filmů a filmů o dětech, které měly kinopremiéru v posledních pěti letech (2014-2018). Nejprve tyto filmy shrnu do přehledné tabulky obsahující informace, které poskytují jejich distributoři. Poté tři z těchto filmů rozeberu blíže. Specifika kategorií dětský film a rodinný film budu zkoumat prostřednictvím snímku *Pojedeme k moři*. Dále analyzuji divácky problematicky zařaditelnou *Lajku*. A nakonec rozeberu film *Po strništi bos*, jakožto příklad filmu, který je o dítěti a vyprávěný z pohledu dítěte, ale je to film pro dospělé.

Obsahem případových studií nebude rozebírat ani hodnotit estetické či dramaturgické kvality/nekvality filmů. Cílem analýz bude zamyslet se nad poněkud vágní kategorií dětského filmu a cílovým publikem, na která tyto filmy míří. Zajímá mě, jakými prostředky se snaží oslovit své publikum a zdali se jim to daří. Bude mě zajímat, jakým způsobem byly tyto filmy propagovány, zdali byly produkční a distribuční společnosti propagovány jako filmy určené dětem, dospělým či oběma skupinám zároveň. Dále se budu věnovat konkrétním rysům, výrazovým prostředkům a motivům, kterými tyto filmy můžou oslovit dětské publikum a kterými můžou oslovit publikum dospělé. Texty doplním diváckými ohlasy filmů ze serveru CSFD.cz a výňatky z filmových recenzí, opět z hlediska zacílení na určitou věkovou skupinu diváctva.

Cílem diplomové práce bude zamyslet se nad tím, jak se „žánry“ dětský film, rodinný film a film o dětech v současném českém filmu utváří. Jakými způsoby oslovují současné české filmy pro děti/o dětech své diváky a daří se jim to? Lze u současných českých filmů rozlišit hranice dětského filmu / rodinného filmu / filmu o dětech? Existuje dětský film?

2. Teorie

2.1. Dětský film versus rodinný film – žánrová problematika

V následujících kapitolách – 2.2., 2.3., 2.4. se pokusím nastínit problematiku označování filmových žánrů jako filmy dětské či rodinné. Zařadit film do jedné z těchto kolonek bývá často obtížné. Neexistují žádné univerzálně platné definice. Někdy jsou tyto pojmy libovolně zaměňovány, jindy jim jsou přiřazovány jasně rozpoznatelné rozdíly.

V kapitole 2.5. se budu věnovat tzv. filmům o dětech, respektive filmům, jejichž ústřední postavou je dítě, nicméně cílovým diváctvem jsou dospělí. Přestože nejsou takové filmy primárně určeny pro dětského diváka a v některých případech jsou dokonce označeny jako dětem nevhodné, mívají s dětskými či rodinnými filmy některé společné rysy a jsou s nimi někdy mylně zaměňovány.

První úvahy ohledně těchto žánrů nežánrů vybízejí k otázce, zdali lze o dětském filmu či rodinném filmu vůbec uvažovat jako o žánru? Nejsou to pouze jakési škatulky, které zastřešují škálu jiných „skutečných“ žánrů (např.: pohádka, psychologické drama, fantasy atd.)? Zdá se, že je to otázka, na kterou se budou kontext od kontextu názory různit. Pro nás bude stěžejní upřesnit, v jakém kontextu se bude pohybovat tato diplomová práce. Pojdme se nejprve zaměřit na samotný pojem *žánr*. Co to ten *žánr* vlastně je, k čemu slouží a v čem může být užitečný?

2.1.1. Žánr podle Davida Bordwella a Kristin Thompsonové

Žánrovou problematikou se mimo jiné zabývají také významní američtí filmoví teoretici David Bordwell a Kristin Thompsonová. Ve své publikaci *Umění filmu*⁴

---

⁴ David Bordwell, Kristin Thompsonová. *Umění filmu: Úvod do studia formy a stylu*. Přeložila Petra Dominková.

přiznávají, že jednoznačná definice žánru není snadná:

„Ačkoli vědci obvykle dokážou rostliny nebo zvířata s jistotou zařadit do konkrétního rodu, filmové žánry takovou vědeckou přesnost postrádají. Jde spíše o termíny, které se rozvíjejí neformálně a podle toho, jak se to komu hodí. Filmaři, lidé, kteří rozhodují o filmovém průmyslu, kritici a diváci – ti všichni stojí u vzniku jakéhosi sdíleného přesvědčení, že jisté filmy výrazně připomínají filmy jiné.“⁵

Povšimněme si slovního spojení „sdílené přesvědčení“. Zdá se, že právě sdílené přesvědčení v zásadě určuje, do jakého žánru film spadá. Otázkou však je, jaká skupina lidí ono přesvědčení sdílí. Může se snadno stát, že například distributor propaguje svůj film jako komedii a diváci očekávající zábavu odcházejí z kina rozhořčení, protože mají pocit, že se málo smáli a viděli spíše psychologické drama, a kritika o tomtéž filmu napíše, že se z jejího pohledu jedná o lyrickou tragikomedii. Předpokládám, že k takovýmto nedorozuměním dochází v mnohých případech i u žánrů dětský film či rodinný film. Svůj předpoklad budu ověřovat v analytické části této diplomové práce – kapitola 3. Případové studie.

Při snaze definovat žánr Bordwell s Thompsonovou docházejí k tezi, že řadíme filmy do žánrů na základě určitých společných rysů, mezi které můžou patřit podobná témata, motivy, syžetové vzorce, filmové postupy, ikonografie či emocionální účinek, který chce film vzbudit v reakci diváka.⁶ Jasně rozpoznatelným charakteristickým rysem dětských filmů a rodinných filmů je z mého úhlu pohledu věk diváka, na kterého tyto žánry cílí.

Bordwell s Thompsonovou se dotýkají rovněž žánrových komplikací v podobě filmů, které svými rysy spadají pod vícero žánrů.⁷ Všímají si skutečnosti, že různé žánry jsou více či méně obsažné. Některé z žánrů mohou absorbovat rozdílnou škálu subžánrů. Jako příklad uvádějí Bordwell s Thompsonovou žánr komedie. Charakteristickým rysem komedie budiž emocionální účinek, který chce film vyvolat – smích. Chceme-li se dozvědět o charakteru filmu více, bude nás zajímat přesnější žánrové zařazení. Subžánry komedie mohou být velice různorodé, od slapsticku, přes romantickou komedii, po parodii. Podobné je to dle mého názoru i s označením žánru jako dětský film či rodinný film. Mezi

---

1. vydání. Praha: NAMU, 2011.

⁵ *Tamtéž*, s. 423.

⁶ *Tamtéž*, s. 424-426, 445.

⁷ *Tamtéž*, s. 423-424.

subžánry žánru dětský film můžeme řadit například dětské dobrodružné drama, komedii pro děti, dětský fantasy film a další, podobně také v případě žánru rodinný film. V jiném kontextu lze žánr a subžánr také prohodit – v diskuzi o fantasy filmech bychom fantasy mohli označit jako žánr a mezi jeho subžánry právě třeba dětský film či rodinný film.

V souvislosti s otázkou žánrů a subžánrů se v případě této diplomové práce nabízí otázka, jakým způsobem pojímá pohádku. Jedním z diváckých předsudků bývá vnímání všech dětských filmů jako pohádku, respektive cokoliv je určeno dětem, rovná se pohádka. Nicméně ne všechny pohádky jsou pro děti (např. *Pohádka pohádek, Il racconto dei racconti*, 2015, Matteo Garrone) a ne všechny filmy pro děti obsahují pohádkové motivy (např. *Můj život cuketky, Ma vie de Courgette*, 2016, Claude Barras). Z těchto důvodů je korektnější pojímat dětský film a pohádku buď odděleně jako dva odlišné žánry nebo pojímat pohádku jako subžánr žánru dětský film (samozřejmě v případě, že se jedná o pohádku určenou dětskému publiku). Ačkoliv se tato diplomová práce pohádkám spíše nevěnuje, v kapitole 3.1. *Přehled českých dětských filmů, rodinných filmů a filmů o dětech za posledních pět let (2014-2018)* jsou pohádky zahrnuty do výběru jako subžánr žánru dětský film. Podobně tak zacházím i s filmy pro teenagery, které rovněž jmenuji v kapitole 3.1. Ambicí této diplomové práce není zhodnotit, jak staré dítě je ještě „dítě“, nebo jaký je rozdíl mezi filmy pro předškoláky, školáky prvního či druhého stupně základní školy nebo středoškoláky. Proto jsou v této diplomové práci filmy pro teenagery pojímány jako subžánr žánru dětský film.

Stěžejní otázkou této diplomové práce bude zaměřit se na otázku, k čemu nám jsou žánry vůbec dobré, respektive k čemu ono škatulkování filmů může sloužit? Vycházím z předpokladu, že žánrové řazení filmů je pro diváky užitečnou pomůckou pro orientaci v široké filmové nabídce a že si jsou tvůrci filmů této skutečnosti vědomi. V ideálním případě tvůrce/producent/distributor nabídne divácké obci film určitého žánru, se kterým automaticky vzbudí u budoucích diváků znalých daného žánru jistá očekávání, tato očekávání se divákovi při sledování filmu částečně potvrdí, ale částečně jej tvůrce překvapí rafinovanou kombinací charakteristických rysů žánru, nebo dokonce jeho inovací – divák odchází z kina spokojen. Problém nastává v případě, že k rafinované kombinaci rysů nebo jejich inovaci nedojde a divák se nudí. Dále může problém nastat

v případě, že se tvůrci filmu, distributoři, diváci nebo kritici neshodnou na žánrovém zařazení filmu, jejich očekávání se různí a výsledkem jsou rozpačité reakce. Předpokladem této diplomové práce je, že právě u dětských filmů, rodinných filmů a filmů o dětech dochází často k žánrovým neshodám. Bude mě zajímat, proč tomu tak je a jak tyto neshody vznikají. Mám za to, že část neshod vzniká ve vágním použití výrazů dětský film a rodinný film, že se tyto škatulky mnohdy bez rozmyslu zaměňují či je s nimi zacházeno synonymně. Dále v předsudcích, které se s těmito žánry mnohdy pojí. Například, že film pro dětského diváka je oproti dospěláckým filmům jaksi podřadný, zabývá se nezávažnými tématy a je zákonitě infantilní a dospělému divákovi nic nenabídne. Mezi další předsudky dle mého názoru patří, že se mnohdy škatulkují filmy do kolonek dětský film či rodinný film jen na základě toho, že jsou animované, nebo toho, že hlavní postavou filmu je dítě či zvíře.

Pro kontext této diplomové práce bude důležité ujasnit si definici pojmů dětský film, rodinný film, potažmo film o dětech. V případových studiích současných českých filmů v kapitole 3 budu vycházet z pojetí žánru dětský film, rodinný film a film o dětech tak, jak se o nich uvažuje v textu filmových historiků a teoretiků Noela Browna a Bruce Babingtona „Introduction: Children’s Films and Family Films“⁸ v publikaci *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. V následujících kapitolách (2.2., 2.3., 2.4. a 2.5.) si jejich uvažování upřesníme blíže.

2.2. Dětský film versus rodinný film – definice žánru podle obsahu

Podle Noela Browna a Bruce Babingtona, filmových teoretiků a současně editorů publikace *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*, je možné nahlížet na žánry dětský film a rodinný film z různých úhlů pohledu. Jedním z nich je obsahová stránka filmu. Tedy, zdali lze například určit specifická témata, motivy, typické zápletky či typické postavy charakteristické pro dětský film nebo pro rodinný film a jak se v tomto ohledu tyto dva žánry liší.

---

⁸ Noel Brown, Bruce Babington. Introduction: Children’s Films and Family Films. In: Titíž (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 1-16.

Brown s Babingtonem přiznávají, že rozlišovat mezi těmito dvěma typy filmů není vždy lehké. Zejména proto, že dětské filmy a rodinné filmy mají hodně společného. Podle Browna a Babingtona to bývají tyto rysy (samozřejmě jsou i výjimky):⁹

1 – vhodnost pro dětského diváka – film označený jako dětský či rodinný by neměl způsobit dětskému divákovi psychickou újmu

2 – opakující se témata a situace - např. utvrzení rodinných hodnot; soudržnost komunity; porážka/vyloučení narušujících sociálních elementů; minimalizace dospěláckých témat jako vyobrazení sexuality, násilí, kriminality, rouhání, drogovou závislost, chudobu, gore...; příběh, ve kterém je nepříjemné a nežádoucí nakonec poraženo; morálně a emocionálně přímočaré; podporující sociální status quo

3 – důraz na dětskou postavu, nebo symbolickou „dětskou“ postavu (ztělesňující dětské hodnoty, jakými jsou nevinost, hravost a povrchní anarchismus – např. Laurel a Hardy, Lassie nebo E. T.)

Jak vidno, bod číslo dvě, tedy opakující se témata a situace mnohdy vyplývají z bodu číslo jedna a naopak. Bývají to témata a situace, která jsou „vhodná“ pro dětského diváka, tedy morálně nezávadná.

Kromě společných rysů Brown s Babingtonem jmenují specifika vlastní pouze dětskému filmu a pouze rodinnému filmu. Jaká specifika to jsou, si přiblížíme v následujících podkapitolách.

2.2.1. Dětský film

Dětský film se podle Browna a Babingtona vyznačuje tím, že je oproti rodinnému filmu daleko více zaměřený na dětskou perspektivu. Hlavní postavou dětského filmu bývá nejčastěji právě dítě, případně zvíře nebo animovaná hračka. Dospělé figury bývají u dětských filmů marginalizovány. Opakujícími se tématy či motivy těchto filmů bývá podle Browna a Babingtona vyzdvižení důležitosti přátelství,

---

⁹ Noel Brown, Bruce Babington. Introduction: Children's Films and Family Films. In: Titíž (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 3-4.

učení se zodpovědnosti nebo přátelství s milovanými zvířaty. Tyto filmy obvykle vyzdvihují hodnoty nevinnosti, hravosti, někdy i mírného anarchismu.¹⁰

Podle Browna a Babingtona se protagonista dětského filmu stává zpravidla dětskému divákovi objektem identifikace. Dívá-li se na dětský film dospělý divák, stává se pro něj obvykle dětský protagonista objektem fascinace a nostalgie.¹¹

Jak vidno, Brown s Babingtonem při definici žánru z hlediska jeho obsahu nevyklučují dospělého diváka. Rozporují předsudek, že dětský film nemůže dospělému divákovi nabídnout plnohodnotný zážitek. Oproti dítěti však přisuzují dospělému divákovi jiný způsob čtení dětského filmu.

2.2.2. Rodinný film

Rodinný film podle Browna a Babingtona ve svých zápletkách daleko častěji než dětský film sází na několik postav různého věku, včetně dospěláckých. Snaží se přímočařeji oslovit širší publikum, nejen děti, ale i dospělé.¹² Z komerčního hlediska se zdají být výhodnější právě rodinné filmy, které by ze své podstaty měly cílit na širší publikum.¹³

Škála témat a motivů se s posílením pozornosti na několik postav různého věku rozšiřuje. Je to právě pozornost na několik postav různého věku, která je dle mého názoru největší devízou rodinného filmu. Umožňuje tvůrcům i divákům podívat se na stejný problém z různých úhlů pohledu. A tyto úhly pohledu vzájemně konfrontovat.

Oproti dětským filmům se podle Browna a Babingtona rodinné filmy ve svých zápletkách a jejich vyústěních tolik nezatěžují snahou předat svým divákům výchovné sdělení. Převládá snaha dopřát divákovi potěšující zážitek. Nicméně Brown s Babingtonem přiznávají, že dokonce i ty nejvíce komerční rodinné filmy

---

¹⁰ Noel Brown, Bruce Babington. Introduction: Children's Films and Family Films. In: Titiž (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 6.

¹¹ *Tamtéž*, s. 10-13.

¹² Noel Brown, Bruce Babington. Introduction: Children's Films and Family Films. In: Titiž (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 9.

¹³ *Tamtéž*, s. 2-3.

obvykle obsahují nějaké didaktické prvky.¹⁴ Mezi nejčastěji opakující se didaktické prvky lze dle mého názoru řadit důraz na pospolitost či rodinné hodnoty.

2.3. Dětský film versus rodinný film – definice žánru podle různých způsobů oslovování publika

Kromě dělení filmů na žánr dětský film a žánr rodinný film z hlediska jejich obsahu se Brown s Babingtonem zamýšlejí nad definicí žánrů podle různých způsobů, jakými tyto filmy oslovují své publikum. Zajímá je tedy, jaké publikum se film pokouší oslovit. A zdali film oslovuje publikum jako jednodlitou masu nebo zdali při oslovování publika rozlišuje různé věkové skupiny diváků a jakými prostředky tak činí. Brown s Babingtonem definují tři různé způsoby, jakými dětské filmy a rodinné filmy oslovují své diváky:¹⁵

1 – oslovování jednoho cílového publika (*single address*) – filmy, které cílí na jedno publikum (např. film pro děti staré 8-12 let)

2 – oslovování dvou cílových publik (*double/dual address*) – filmy, které cílí na dvě různá publika (děti, dospělí), přičemž každé publikum oslovují rozdílnými prostředky

3 – oslovování nerozlišující cílová publika (*undifferentiated address*) – děti i dospělí jsou bráni jako jedno publikum, film se je snaží oslovit stejnými prostředky

V následujících kapitolách tyto tři způsoby oslovování publika rozebírám a komentuji blíže.

---

¹⁴ *Tamtéž*, s. 4.

¹⁵ *Tamtéž*, s. 8.

2.3.1. Oslovování jednoho cílového publika

První z kategorií filmů, kterou Brown s Babingtonem uvádějí, je kategorie *oslovování jednoho cílového publika (single address)*. Jedná se o filmy, které cílí na jedno konkrétní publikum.¹⁶ V případě dětských filmů a rodinných filmů je tedy tento teoretický koncept aplikovatelný pouze na dětský film, protože rodinný film ze své podstaty vždy cílí na několik publik zároveň (děti, dospělí).

Obecně lze říci, že kategorie *oslovování jednoho cílového publika* je méně běžná než kategorie *oslovování dvou cílových publik* či kategorie *oslovování nerozlišující cílová publika*. Dětských filmů, které by cílily výlučně na dětského diváka a nepočítaly vůbec s dospělým divákem není tolik. Ačkoliv jsou totiž dětské filmy prioritně zacíleny na zabavení dětí, je žádoucí, aby oslovily i dospělé, o kterých se předpokládá, že budou děti do kina doprovázet. Dále jsou v mnoha případech filmy označované jako dětské filmy v podstatě rodinné filmy orientované o něco více na dětského diváka než na dospělého.¹⁷

V současném českém kontextu se do kategorie *oslovování jednoho cílového publika* dle mého názoru dají zařadit krátké filmy Kateřiny Karhánkové (např. *Nový druh*, 2013; *Plody mraků*, 2017). Jedná se o režisérku, která velmi dbá na to, jak budou její diváci film vnímat. A z toho důvodu navštěvuje v průběhu realizace filmů školky a své nápady „konzultuje“ s předškoláky.¹⁸ Nicméně ačkoliv cílí na „malé diváky“, dokáží její filmy nejen vzhledem k univerzálním tématům (např. zvědavost, touha objevovat, strach z neznáma) a nebývale vytříbenému výtvarnému citu okouzlit i dospělé publikum.

---

¹⁶ Noel Brown, Bruce Babington. Introduction: Children's Films and Family Films. In: Titíž (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 8.

¹⁷ *Tamtéž*, s. 2-3.

¹⁸ Josef Kokta. „Když příběh dětem nedává smysl, přepíšu klidně scénář, říká oceňovaná animátorka Kateřina Karhánková“ [online]. *Wave.rozhlas.cz*. 17. 8. 2017 [cit. 1. 9. 2019]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/kdyz-pribeh-detem-nedava-smysl-prepisu-klidne-scenar-rika-ocenovana-animatorka-7775718>.

2.3.2. Oslovování dvou cílových publik

Druhá z uváděných kategorií filmů je *oslovování dvou cílových publik* (*double/dual address*). Jsou to filmy, které cílí na dvě různá publika (děti, dospělí). Každé z těchto publik se přitom snaží oslovit různými prostředky. Podle Browna a Babingtona vychází teoretický koncept kategorie *oslovování dvou cílových publik* z široce rozšířeného předpokladu, že děti a dospělí potřebují různé formy zábavy založené na jejich interpretačních schopnostech, znalostech a zkušenosti. Takové filmy například využívají pro oslovení dospělého sofistikovaný slovní humor, zatímco dítě se snaží oslovit neverbálními gagy. Umění těchto filmů spočívá v tom, že obsah filmu, který pochopí jen dospělý, nesmí zároveň odcizit dětského diváka a naopak. Ztráta porozumění by totiž mohla znamenat ztrátu zájmu diváka.¹⁹ Jako příklad oslovování dvou cílových publik různými prostředky uvádějí Brown s Babingtonem scénu z filmu *Toy Story: Příběh hraček* (*Toy Story*, 1995, John Lasseter). Poté, co je obličej Pana Brambory, hračky, která má vyndavací oči, obličej, pusku a knír, po hře s děckem zpřeházený, Pan Brambora pronese: „Jsem Picasso“. Podobu s obrazy Pabla Picassa rozpoznají zejména dospělí diváci, nicméně dětská diváci se budou smát prostému fakt, že je obličej Pana Brambory legračně poskládaný.²⁰

Osobně si myslím, že předpoklad nutnosti různých forem zábavy pro děti a dospělé bývá často na škodu. Hrozí vznikem žánrových paskvilů, které se snaží oslovit všechny, a nakonec neosloví nikoho. S tím souvisí, že se často podceňuje schopnost dětí vnímat a porozumět příběhu. Do rodinných filmů se vkládají přehnaně infantilizované motivy, protože „děti by to přece jinak nepochopily“, a pak se tvůrci diví, že děti film nezaujme. Nebo se do dětských filmů vkládají nadbytečné dospělé figury či motivy a linky, které sice nosný příběh nijak nerozvinou a spíše jej rozmělní, ale jsou ve filmu jen z toho důvodu, že tvůrci předpokládají, že dospělý divák nutně potřebuje svůj vlastní zdroj zábavy a to, co baví dítě, ho jednoduše nemůže zaujmout.

---

¹⁹ Noel Brown, Bruce Babington. Introduction: Children's Films and Family Films. In: Titiž (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 9.

²⁰ *Tamtéž*, s. 9.

2.3.3. Oslovování nerozlišující cílová publika

Třetí z uváděných kategorií filmů podle Browna a Babingtona je *oslovování nerozlišující cílová publika (undifferentiated address)*. Jsou to filmy, které počítají s diváky různého věku, nicméně nerozlišují mezi nimi a považují je za jedno publikum.²¹ Snaží se tedy oslovit různé věkové skupiny stejnými prostředky. Řekla bych, že se oproti předchozím dvěma kategoriím tyto filmy při oslovování svého diváctva řídí daleko spíše než věkem diváka společným zájmem svých diváků. Tímto zájmem může být například touha po dobrodružství, po lásce nebo třeba únik do světa fantazie, kde i nemožné je možné, respektive hodnoty a touhy, které mohou být univerzálně sdílené napříč věkovými vrstvami.

Filmy, které nerozlišují cílové publikum, bývají podle Browna a Babingtona často takové, které upřednostňují vizuální spektakl. Brown s Babingtonem předpokládají, že tyto filmy oslovují kromě dětského diváka svým způsobem infantilizované dospělé diváctvo, kterému umožňují na chvíli uniknout ze sociálních pout dospělosti.²² Někdy se takové filmy označují anglickým slovem *kidult*, které spojuje slovo *kid* – dítě se slovem *adult* – dospělý. Mezi příklady filmů nerozlišujících cílová publika Brown s Babingtonem uvádějí filmy s *Harrym Potterem* (2001-2011, Chris Columbus, Alfonso Cuarón, Mike Newell, David Yates), *Čaroděje ze země Oz* (The Wizard of Oz, 1939, Victor Fleming) nebo *Tátu v sukni* (Mrs. Doubtfire, 1993, Chris Columbus).²³

2.4. Dětský film versus rodinný film – definice žánru podle kontextuálního diskurzu

Kromě výše uvedených možností, jak lze teoreticky uvažovat nad definicí žánru dětský film a žánru rodinný film, dochází podle Browna a Babingtona k rozlišení dětského filmu od rodinného filmu skrze různé kontextuální diskurzy. Brown s

---

²¹ Noel Brown, Bruce Babington. Introduction: Children's Films and Family Films. In: Titíž (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 8.

²² *Tamtéž*, s. 9-10.

²³ *Tamtéž*, s. 9-10.

Babingtonem uvádějí těchto pět diskurzů, které mnohdy pomáhají zařadit film do žánru:²⁴

1 – marketing/distribuční strategie

2 – označení vhodnosti (rating, mládeži přístupno/nepřístupno/přístupno od)

3 – kritické ohlasy

4 – merchandising

5 – televizní strategie

Tyto diskurzy vycházejí při určování filmového žánru nejen z obsahu filmu a prostředků, jakými film promlouvá k divákům, ale sledují i další hlediska, specifická pro daný diskurz. Bývají jimi hlediska propagační, ekonomická či společenská. Problém nastává, když jsou tato hlediska upřednostněna před samotnou povahou filmu. Respektive, když se například distributor rozhodne propagovat napínavé dětské drama jako rodinnou komedii jen z toho důvodu, že jsou komedie výdělečnější a slůvko „rodinný“ oproti slůvku „dětský“ evokuje širší záběr diváků. Výsledkem však může být situace, kdy na film dorazí jiné publikum, než pro které byl natočen, a diváci v kině jsou rozčarováni.

Některým z výše uvedených diskurzů se budu věnovat blíže v dalších kapitolách (2.7. Přístupnost, 2.8. Propagační strategie). Zejména prvním třem z těchto diskurzů (marketing/distribuční strategie, označení vhodnosti, kritické ohlasy) se budu věnovat i v případových studiích současných českých filmů v kapitole 3.

2.5. Filmy o dětech

Mimo výše popisované žánrové kategorie rozlišují Brown s Babingtonem ještě filmy o dětech (*child film*). Zatímco je dětský film (*children's film*) vhodný pro děti a je na ně primárně cílený jako na diváctvo, filmy o dětech (*child film*) takto nefungují a jsou primárně cíleny na dospělé diváctvo. Paradoxem je, že

---

²⁴ Noel Brown, Bruce Babington. Introduction: Children's Films and Family Films. In: Titíž (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 6-7.

z obsahového hlediska mívají filmy o dětech a dětské filmy mnoho společného. Hlavní postavou filmu o dětech, podobně jako v mnohých dětských filmech, je dítě a příběh se konstruuje a řídí jeho hlediskem. Nicméně ačkoliv se filmy o dětech, obdobně jako dětské filmy, zaměřují na dětské strachy nebo fantazie, nejsou primárně určeny pro dětského diváka. Mezi takové filmy Brown s Babingtonem řadí například *Faunův labyrint* (El laberinto del fauno, 2006, Guillermo del Toro), *Nikdo mne nemá rád* (Les quatre cents coups, 1959, François Truffaut) nebo *Kes* (1969, Ken Loach).²⁵ Řekla bych, že rozdíl mezi filmem o dětech a dětským filmem bývá v tematické závažnosti těchto dvou kategoriích. Film o dětech často staví protagonistu do situace/do role, o které mají dospělí pocit, že by se v ní dítě ocitnout nemělo. Například se příběh dítěte rozvíjí na pozadí válečného konfliktu, nebo se dítě střetává s hrozbou násilí, zneužití či závažné choroby. Někdy se jedná o filmy, které jsou pro dítě dokonce přímo nevhodné. Respektive můžou být zařazeny mezi filmy mládeži nepřístupné, v případě, že obsahují nepřiměřený hrubý jazyk, výrazné vyobrazení násilí či explicitní sexuální narážky.

Jedním z předsudků, které se dle mého názoru pojí s filmy o dětech, je dojem, že když je hlavní postavou filmu dítě, musí se automaticky jednat o dětský film, respektive film určený dětským divákům. Výsledkem jsou pak rozhořčení rodiče, kteří vzali své děti na film v domnění, že se budou jejich ratolesti bavit a namísto toho se jim (v tom lepším případě) dítě v kině nudí nebo (v tom horším případě) mu po dobu devadesáti minut zakrývají oči a uši. Nicméně ani mezi kategoriemi dětský film a film o dětech není hranice vždy úplně jasná. Nevhodný obsah není pravidlem. A filmy, které jsou primárně určené pro dospělé, mohou zaujmout třeba i starší děti. Mezi takové filmy patří dle mého názoru i Svěrákův *Po strništi bos* (2017, Jan Svěrák) rozebíraný v kapitole 3.4. (ačkoliv můj sedmiletý bratranec by se mnou nesouhlasil – když jej děda vzal v dobré víře na film do kina, odváděl jej ze sálu s brekem již po scéně, v níž dětský hrdina uniká z hořícího bunkru).

---

²⁵ Noel Brown, Bruce Babington. Introduction: Children's Films and Family Films. In: Titíž (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 13.

2.6. Koncepty diváků

Jak již jsme si naznačili výše, dětské filmy a rodinné filmy (a svým způsobem také filmy o dětech) jsou spjaty s věkem diváků, na které cílí. Některé filmy rozlišují jedno konkrétní publikum (např. děti 6-8 let) a vybírají si vyprávěcí a stylotvorné prostředky přiměřeně k cílovému publiku. Jiné filmy cílí na dvojí publikum (děti, dospělí) a každé z těchto publik oslovují jinými prostředky. Třetí skupinou jsou filmy charakteristické nerozlišováním cílového publika, respektive oslovují různá publika stejnými prostředky. V případových studiích současných českých filmů v kapitole 3 se budu ptát, zdali je možné ze samotného filmu a z vyprávěcích či stylotvorných prostředků, které používá, odhadnout, jaké je jeho zamýšlené publikum a zdali koresponduje se zamýšleným žánrem. Lze vůbec tímto způsobem potenciálního diváka filmu odhadovat? Podobnými otázkami se zabývali i literární teoretici Wolfgang Iser a Umberto Eco. Proto si v následujících podkapitolách přiblížíme jejich teorie, které se zabývají otázkou, co vše je možné o čtenáři vyčíst přímo z literárních textů (v případě Eca i z filmu) a zdali idea tohoto čtenáře odpovídá reálnému čtenáři, či nikoliv. Vycházet budu ze studie Wolfganga Isera *Koncepty čtenáře a koncept implicitního čtenáře*²⁶ otištěného roku 2004 v čísle 2-3 časopisu *Aluze* a dále z publikace Umberta Eca *Šest procházek literárními lesy*²⁷.

2.6.1. Wolfgang Iser – implicitní čtenář

Wolfgang Iser při svém uvažování o čtenářské zkušenosti zavádí pojem implicitní čtenář. Implicitní čtenář je takový čtenář, který je textem předpokládán a kterému je umožněno text nejen číst, ale i interpretovat. Není to skutečný čtenář, respektive existující člověk, jedná se o myšlenkový konstrukt. Implicitního čtenáře odvozujeme ze samotné struktury textu, přičemž text předkládá čtenáři nabídku možných orientací v textu – možných *rolí*. „Koncept

²⁶ Wolfgang Iser. „Koncepty čtenáře a koncept implicitního čtenáře“. *Aluze*. 2004, roč. 7, č. 2-3, s. 134-143.

²⁷ Umberto Eco. „Vcházíme do lesů“. In: Týž. *Šest procházek literárními lesy* [online]. Přeložila Bronislava Grygová. Olomouc: Votobia, 1997. [cit. 27. 8. 2019]. Dostupné z: http://eldar.cz/myf/txt/eco_-_sest_prochazek_literarnimi_lesy.html.

implicitního čtenáře jako role nabízené textem není abstrakcí skutečného čtenáře, ale spíše podmínkou pro napětí, které vytváří skutečný čtenář, když začne hrát svou roli.“²⁸

Iser pro svůj koncept implicitního čtenáře počítá s individualitou skutečného čtenáře. Každý ze skutečných čtenářů vchází do čtení s rozdílnými dispozicemi. Dispozicemi se míní například čtenářské zkušenosti, historická doba, životní zkušenosti, vzdělání a další. Prakticky není možné přijmout roli (respektive úhel pohledu) nabízenou textem a beze zbytku se s ní ztotožnit. Vždy je tato role ovlivněna dispozicemi, které skutečný čtenář do čtení vnáší. Z toho vyplývá, že každé jednotlivé čtení text historicky a individuálně aktualizuje.

Implicitní čtenář je tedy koncept, který umožňuje zkoumat struktury textu a jejich působení na čtenáře. Označuje čtenářské role, které jsou ze struktury textu vyvoditelné. Skutečný čtenář, ovlivněn svými dispozicemi, tyto role při čtení přijímá a obohacuje čtení skrze vlastní historickou a individuální zkušenost.

2.6.2. Umberto Eco – modelový a empirický čtenář/divák

Umberto Eco oproti Wolfgangu Iserovi navrhuje dvojí koncept čtenáře, empirického a modelového. Iserovu konceptu implicitního čtenáře se Ecoův model velice blíží, nicméně jsou v jejich pojetí určité rozdíly. Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, ačkoliv je Iserův implicitní čtenář teoretickým myšlenkovým konstruktem, počítá s rozdílným individuálním čtením skutečných čtenářů. Pro Eco jako by takový myšlenkový konstrukt nebyl dost přesný a jednoznačně uchopitelný. Uvádí svůj vlastní čtenářský koncept, kde na jedné straně stojí nepředvídatelný empirický čtenář a vedle něho předvídatelný modelový čtenář. Při svých úvahách pracuje nejen se čtenářskou zkušeností, ale i s diváckou. Popisuje-li „čtení“ filmů, analogicky užívá slovní spojení empirický a modelový divák.

---

²⁸ Wolfgang Iser. „Koncepty čtenáře a koncept implicitního čtenáře“. *Aluze*. 2004, roč. 7, č. 2-3, s. 140.

Empirický čtenář je skutečný čtenář, reálný člověk. Je to čtenář, který může vstoupit do čtení s očekáváním a toto očekávání se čtenář od čtenáře bude různit. Stejně tak se bude čtenář od čtenáře různit způsob čtení. Neexistuje pravidlo, které by přimělo číst empirického čtenáře jedním „správným“ způsobem. Čtení empirického čtenáře ovlivňují různé historické, sociologické i psychologické dispozice. Eco počítá i s tím, že čtení dokáže ovlivnit i nepředvídatelné momentální psychické stavy: „Pokud jste někdy ve stavu hlubokého zármutku sledovali nějakou komedii, dobře víte, že je těžké se v takovou chvíli u humorně laděného filmu bavit. To není všechno. Když pak stejný film vidíte náhodou po letech znovu, nemusí vám být do smíchu, protože každá scéna vám bude připomínat žal, který jste pociťovali tenkrát poprvé.“²⁹

Jak již bylo naznačeno výše, analogicky k empirickému čtenáři stojí empirický divák. Podobně jako empirický čtenář je i empirickým divákem myšlen skutečný reálný člověk. Tedy ten, o kterého jde filmařům především. Jenže takový divák je neuchopitelný, myslí a chová se nepravděpodobně. Empirického čtenáře nelze odvodit z textu, empirického diváka nelze odvodit z filmu ani ze scénáře. Z podstaty jeho vnímání nelze zevšeobecnit, a tedy ani předvídat.

Modelový čtenář není oproti empirickému čtenáři reálný. Je předvídatelným teoretickým konstruktem. Modelový čtenář je podle Eca přímo tvořený množinou textových instrukcí. Instrukce, respektive literární text, popřípadě v našem případě film, modelový čtenář/divák bezvýhradně následuje. Oproti empirickému čtenáři se nemůže textu, čili instrukcím vzpírat, naopak se vyznačuje bezpodmínečnou vůlí spolupracovat. Je to svého druhu ideální čtenář daného textu, jehož podstata je přímo v textu zakódována a je z něj odvoditelná. Text samotný tvoří svého modelového čtenáře. „Začíná-li text frází »Bylo-nebylo«, vysílá tím signál, který okamžitě umožňuje výběr jeho modelového čtenáře. Tím musí být dítě či alespoň někdo, kdo je ochoten přijmout něco, co sahá mimo zdravý rozum a střízlivé chápání.“³⁰ V tomto i v dalších příkladech Eco naznačuje, že je možné odvodit ze struktury textu, jakému ideálnímu čtenáři je text určen.

Kromě empirického a modelového čtenáře uvádí Eco také pojmy empirický a modelový autor. Empirický autor je autor skutečný a z textu se o něm nedozvíme

---

²⁹ Umberto Eco. „Vcházíme do lesů“. In: Týž. *Šest procházek literárními lesy* [online]. Přeložila Bronislava Grygová. Olomouc: Votobia, 1997. [cit. 27. 8. 2019]. Dostupné z: http://eldar.cz/myf/txt/eco_-_sest_prochazek_literarnimy_lesy.html.

³⁰ *Tamtéž*, s. 3.

prakticky nic (nebudeme-li se o životopisu). Modelového autora lze popsat jako styl textu, či hlas, který: „k nám promlouvá s láskou (pánovitě či mazaně), který nás chce mít vedle sebe. Tento hlas se projevuje jako narativní strategie, jako množina instrukcí, které jsou nám postupně předávány a které musíme poslouchat, pokud se rozhodneme jednat jako modeloví čtenáři.“³¹

Eco tedy zavádí dvojí koncept čtenáře. Modelový čtenář je teoretickým konstruktem, který lze odvodit z textu. Modelový autor skrze text vnímaný jako množinu instrukcí, tyto instrukce předává modelovému čtenáři, který je bezmezně přijímá. Empirický čtenář je čtenář skutečný a nepředvídatelný, neexistuje způsob, jak jednoznačně určit, jakým způsobem bude čtenář text číst. Nicméně je možné empirického čtenáře vztahovat ke čtenáři modelovému a sledovat, zdali se čtení jednoho konkrétního empirického čtenáře shoduje, blíží, vzdaluje nebo mívá s ideálním čtením modelového čtenáře.

Pro účely této diplomové práce bude nejužitečnějším faktorem Iserovy a Ecovy teorie myšlenka, že je možné přímo ze struktury textu odvodit, komu je text ze své podstaty určen (jako když Eco odvozuje z textu, který obsahuje pohádkové motivy či začíná souslovím „Bylo nebylo...“, že je text určen dětem). Tedy v případě této diplomové práce, že je možné odhalit zamýšlenou cílovou skupinu diváků přímo z filmu a sice rozklíčování vyprávěcích a stylotvorných postupů. V případových studiích kapitoly 3 budu tudíž při analýzách filmů vyhledávat motivy a způsoby oslovování diváctva vlastní dětskému publiku (popsané výše v kapitolách 2.2. a 2.3.). Nicméně z textů Isera a Eca také vyplývá, že je třeba mít při analýze filmu na paměti, že zamýšlené cílové publikum se nemusí shodovat s reálnými diváky, kteří nakonec dorazí do kina.

---

³¹ Tamtéž, s. 5.

2.7. Přístupnost

Vzhledem k tomu, že jsou stěžejními diváky dětských a rodinných filmů děti, bude užitečné přiblížit si, jakým způsobem funguje označování přístupnosti filmů. Někdy je to totiž právě hledisko přístupnosti, které ovlivňuje, do jaké kategorie film spadá.

Představme si situaci, kdy napíšu scénář k dětskému filmu, ve kterém budou desetileté děti mluvit velmi hrubým jazykem nebo v něm budou explicitní sexuální narážky. Produkční společnost mi nabídne dvě možné cesty. Buď se musím smířit s tím, že film nebude mládeži přístupný a z původně zamýšleného dětského filmu se rázem stane film o dětech – určený dospělému publiku (respektive publiku staršímu 12, 15 nebo 18 let, podle míry nevhodnosti), nebo scénář přepíšu a nevhodná slova omezím. Scénář by to mohl být sebelepší, mohla bych se ohánět autorskou licencí nebo prostým faktem, že dnešní děti se takto chovají, nicméně produkční společnost bude v právu. Faktem je, že dětský film ze své podstaty potřebuje, aby byl označen jako mládeži přístupný a ke svým divákům se dostal. V následujících podkapitolách se zaměřím na to, v čem konkrétně může systém označování přístupnosti obsah filmu ovlivnit.

Každá země využívá svůj vlastní systém označování přístupnosti filmů, přičemž se tyto systémy značně liší. Rozdíly jsou nejen v různých principech posuzování – některé státy jsou v určování věkové hranice přísnější, jiné benevolentnější, ale i v rozdílných posuzovateli – v některých zemích přístupnost filmů ovlivňují státní instituce, jinde to jsou instituce na státu nezávislé. Při distribuci filmu do zahraničí zpravidla dochází k novému místnímu posouzení filmu. Nastávají tak paradoxní situace, při nichž jeden film může dostat v různých zemích různé nálepky. Jedním z příkladů je hororová pohádka Guillerma del Tora *Faunův labyrint* (El laberinto del fauno, 2006). V domácím Španělsku nebo Malajsii či Argentině mohli film v kině zhlédnout diváci starší 18 let. Ve většině Evropy včetně Irska, Německa, Nizozemí, Portugalska nebo Švýcarska byla přístupnost nastavena na 16 let. Ve Velké Británii na 15 let. V USA mohla na film mládež do 17 let pouze v doprovodu dospělých. V Singapuru stanovili hranici dokonce na 21 let. Naopak ve Francii byli nejbenevolentnější a přístupnost doporučili na 12 let. Česká distribuční společnost Aerofilms film uvedla s přístupností od 15 let. Pro

otevření diskuze nad problematikou dětského vnímání filmů uspořádala testovací projekci pro děti od 12-15 let.³² Z dotazníků vyplynulo, že děti mladší 15 let film přijaly, nicméně Aerofilms stanovenou hranici 15 let ponechala.

Nejprve se v následujících podkapitolách zaměřím na to, jakým způsobem označují přístupnost filmů některé ze zahraničních zemí. Jako příklad jsem vybrala tři země, jejichž filmy jsou u nás nejčastěji distribuované a také nejnavštěvovanější. Jsou to USA, Velká Británie a Francie. Na jejich příkladu si ukážeme tři rozdílné přístupy k označování filmů. Poté se zaměřím na českou praxi v označování filmů.

2.7.1. Zahraniční modely přístupnosti – USA

Označování filmů nálepkou přístupnosti má v USA na starosti Americká filmová asociace (MPAA)³³, nezisková obchodní organizace, která má na starost ochranu amerických filmových studií již od roku 1922 – tehdy ještě jako *Motion Picture Producers and Distributors of America* (MPPDA). Hodnocení filmů má na starosti tzv. *Rating Board*, komise složená přibližně z 10-13 členů, tj. předsedy komise (*Chairperson*), starších odhadců (*Senior Raters*) a odhadců (*Raters*).³⁴ Podmínkou pro členství v komisi je rodičovství a žádná spojitost se zábavním průmyslem. Odhadcem může být jakýkoliv rodič, který má dítě ve věku od pěti do patnácti let. Odhadci jsou voleni na sedm let, nicméně pokud v tomto období jejich děti dosáhnou 21 let, musí komisi opustit předčasně.³⁵ Odhadci postupují podle hodnotícího systému založeného roku 1968, který nahradil cenzurní praxi tzv. Hayesova kodexu. Hodnotící systém prochází aktualizacemi spojenými se současnými trendy výchovy dětí a mládeže. Americký hodnotící systém v současnosti uvádí následující kategorie filmů:

³² František Fuka. „Zkušební projekce Faunova labyrintu pro děti“ [online]. *Fffilm.name*. 13. 8. 2007 [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.fffilm.name/2007/08/zkuebn-projekce-faunova-labyrintu-pro.html>.

³³ *The Motion Picture Association of America* [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.mpa.org/film-ratings/>.

³⁴ Historie filmového ratingu v USA: „History of Ratings“ [online]. *The Classification and Rating Administration at the MPAA*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://filmratings.com/History>.

³⁵ Pravidla amerického hodnotícího systému: „Classification and Rating Rules“ [online]. *The Classification and Rating Administration at the MPAA*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.filmratings.com/Content/Downloads/rating_rules.pdf.

G – General Audiences – nezávadný obsah; přístupné všem věkovým kategoriím

PG – Parental Guidance Suggested – upozornění rodičům, aby zvážili, zdali na film vezmou své nejmenší děti; doporučení rodičům, aby své nejmladší děti na film doprovázeli; součástí filmu mohou být nevhodné scény obsahující mírné projevy násilí, rouhání nebo nevýrazné zobrazení nahoty; film nesmí zobrazovat konzumaci drog

PG-13 – Parents Strongly Cautioned – doporučení rodičům, aby děti mladší 13 let na film doprovázeli; film může obsahovat více projevů nevhodných motivů, násilí, nahoty a hrubého jazyka; jakékoliv zobrazení drog musí mít nejméně toto označení (nicméně většinou bývá takový film zařazen o kategorii výše); nahota nesmí být sexuálního charakteru

R – Restricted – mládež do 17 let smí navštívit film pouze v doprovodu dospělé osoby; film může obsahovat hrubý jazyk, výrazně násilné scény, nahotu spojenou se sexualitou nebo užívání drog

NC-17 – No One 17 and Under Admitted – film je nepřístupný mládeži do 17 let; může obsahovat velmi hrubý jazyk, výrazně násilné scény, výrazné projevy sexuality, deviantní chování nebo užívání drog

Smyslem hodnotícího systému je pomoci rodičům odhadnout, zdali je daný film vhodný pro zhlédnutí jejich dítětem, či není. Hodnocení je tedy pouze vodítkem, rodičům je ponechána volnost zvážit individuální vnímavost svých dětí. Dokonce i označování filmů nálepkou přístupnosti je zcela dobrovolné. Pokud producent neposkytne film hodnotící komisi, bude film označen jako NR – Not Rated. Ukázalo se, že filmy bez označení jsou rodiči dětí a teenagerů vnímány podezřele a návštěvnost takových filmů klesá. Mnohdy je odmítají již kinaři, především velké řetězce, a to bez ohledu na obsah filmů či cílové publikum. Praxe je tedy taková, že většina filmů označením projde. Pro vyšší návštěvnost je lepší přísnější hodnocení komise nežli film bez nálepky.

2.7.2. Zahraniční modely přístupnosti – Velká Británie

Ve Velké Británii má na starosti označování přístupnosti filmů nevládní nezisková organizace *The British Board of Film Classification* (BBFC), která byla filmovým

průmyslem založena roku 1912 – tehdy ještě jako *The British Board of Film Censors*.³⁶ Finanční záležitosti organizace řídí *The Council of Management*, jehož členy jsou odborníci z filmového průmyslu, bankovníctví, účetnictví, televizního průmyslu a charitativního sektoru. *The Council of Management* nezasahuje do hodnocení filmů. To mají na starosti *Compliance Officers*, což jsou úředníci, kteří jsou vybíráni z různých oborů, například žurnalistiky, mediální sféry, výzkumu nebo marketingu. Jejich rozhodnutí následně potvrzuje *Compliance Manager*, v případně neshody širší tým. V současnosti uvádí britský hodnotící systém následující kategorie přístupnosti:³⁷

U – Universal – nezávadný obsah; vhodné pro děti od 4 let

PG – Parental Guidance – může obsahovat scény nevhodné pro nejmenší děti; vhodné pro děti od 8 let; doporučení rodičům se s filmem seznámit a zvážit citlivost vlastních dětí; může obsahovat mírně nevhodný jazyk, jemné sexuální narážky, odůvodněné násilí (např. fantasy)

12A (pro kina) nebo 12 (pro DVD/Blu-ray) – obsahuje materiál nevhodný dětem do 12 let; dětem mladším 12 let nelze prodat lístek do kina, pokud nejsou doprovázeni dospělým; dětem mladším 12 let nelze prodat DVD/Blu-ray; může obsahovat násilí, nahotu, hrubý jazyk, jemné sexuální narážky nebo zobrazení měkkých drog

15 – vhodné pro děti starší 15 let; děti mladší 15 let si nemohou koupit lístek do kina ani DVD/Blu-ray; obsahuje dospělácká témata, zobrazení tvrdých drog, hrubý jazyk, hrubé násilí, sex a nahotu bez detailních zobrazení, sexuální násilí může být zobrazeno, pokud si to kontext vyžaduje

18 – vhodné pro starší 18 let; mladší 18 let si nemohou koupit lístek do kina ani DVD/Blu-ray; bez limitu hrubosti jazyka, zobrazení tvrdých drog, hrubé násilí, sadismus, gore scény, explicitní sex a sexuální násilí může být zobrazeno pouze, pokud si to kontext vyžaduje

R18 – Restricted 18 – filmy, které se mohou promítat pouze ve specializovaných kinech pro dospělé nebo DVD/Blu-ray prodáváná v sex shopech

Praxe je taková, že je třeba film před uvedením v kinech nechat posoudit u BBFC. Následně BBFC vydá doporučení, jakou nálepkou film označit při uvedení v

---

³⁶ *The British Board of Film Classification* [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.bbfc.co.uk/about-bbfc/who-we-are>.

³⁷ Pravidla britského hodnotícího systému: „The BBFC’s Classification Guidelines“ [online]. *The British Board of Film Classification*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.bbfc.co.uk/what-classification/classification-guidelines>.

kině nebo vydání na DVD/Blu-ray. BBFC má pravomoc doporučit různé kategorie pro uvedení filmu v kině a vydání na DVD/Blu-ray. Výjimečně se stává, že BBFC vydá přísnější rozhodnutí pro vydání filmu na DVD/Blu-ray. Jako důvod uvádí při domácím sledování filmu vyšší risk podcenění věku diváka a větší šanci zhlédnout film mimo kontext.³⁸ Pokud jde o uvedení filmu v kinech, kinaři zpravidla přebírají označení doporučená BBFC, nicméně poslední slovo mají místní autority. A tak je možné, že se stejný film v různých koutech Velké Británie uvede v kinech pod různými nálepkami přístupnosti.

Kromě doporučení přístupnosti má BBFC možnost navrhnout producentovi místa, která by měl producent z filmu vystříhnout, pokud chce spadat do určité kategorie přístupnosti. Například v případě amerického filmu *Hunger Games* (The Hunger Games, 2012, Gary Ross) měl distributor zájem spadat do kategorie 12A, jenže BBFC shledalo, že do této kategorie nepatří vzhledem k některým scénám, které příliš zdůrazňují krev a zranění.³⁹ Příběh fiktivního totalitního režimu, který pořádá každoroční reality show *Hladové hry*, ve kterých má skupina náhodně vybraných dětí za úkol se vyvraždit a poslední přeživší zvítězí, vzbuzuje kontroverze už svým tématem. Nicméně literární předloha se stala světovým bestsellerem a byla nejpopulárnější mezi dětmi ve věku 11-14 let. Aby se tedy distributor filmu vyhnul zařazení do kategorie 15, musel film pro Velkou Británii upravit, což ve výsledku znamenalo několik vteřin filmu postprodukčně upravit a ztmavit a několik vteřin přímo vystříhnout. Na DVD film vyšel ve dvou verzích – ve verzi identické s britskou kinoverzí pro kategorii 12A a ve verzi mezinárodní, tedy bez dodatečných úprav a v kategorii 15. Sporná rozhodnutí ohledně přístupnosti bývají předmětem kontroverze, což se nevyhnulo ani *Hunger Games*. Po uvedení filmu v britských kinech dorazilo do BBFC 43 stížností, některé si stěžovaly na násilí a téma filmu, jiné naopak na dodatečné úpravy – především mladí fanoušci literární předlohy.

---

³⁸ Proces britského hodnotícího systému: „What is classification“ [online]. *The British Board of Film Classification*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.bbfc.co.uk/what-classification>.

³⁹ „The Hunger Games“ [online]. *The British Board of Film Classification*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.bbfc.co.uk/case-studies/hunger-games>.

2.7.3. Zahraniční modely přístupnosti – Francie

Aby mohl být uveden film ve Francii⁴⁰, musí obdržet certifikát od Ministerstva kultury.⁴¹ Ministr kultury podepisuje certifikát na základě doporučení *Le Centre national du cinéma et de l'image animée* (CNC)⁴². CNC je veřejnoprávní instituce při Ministerstvu kultury, která je zodpovědná za produkci, podporu a propagaci kinematografického a audiovizuálního umění. Instituce byla zákonem ustanovena roku 1946, tehdy pod jménem *Centre national de la cinématographie*. Rozhodování o přístupnosti filmů má v rámci CNC na starosti *La Commission de Classification*, která čítá přes osmdesát členů napříč různými sociálními zastoupením – různorodý věk, náboženství, gender, profese. Členové jsou voleni na tříletá období a jsou vybíráni do čtyř kategorií, první jsou úředníci a představitelé státní moci, dále jsou to filmoví profesionálové, pak také nejrůznější experti včetně sociologů nebo specialistů na ochranu dětí a poslední skupinou jsou mladí lidé mezi 18-24 lety⁴³. V současnosti uděluje CNC následující certifikáty:⁴⁴

U – Tous Public – nezávadný obsah, vhodné pro všechny věkové kategorie

12 – certifikát zakazující umožnit zhlédnutí filmu dětem mladším 12 let

16 – certifikát zakazující umožnit zhlédnutí filmu mladším 16 let

18 – certifikát zakazující umožnit zhlédnutí filmu mladším 18 let

Interdiction – ve výjimečných případech může CNC kompletně zakázat veřejné projekce filmu

Francie je známá benevolentnějším přístupem k určování přístupnosti filmů oproti jiným zemím. Jako příklad uvedme výše zmíněný *Faunův labyrint*, jehož věkovou

---

⁴¹ Znění zákona týkajícího se francouzského hodnotícího systému filmů: „Décret n°90-174“ [online]. *Legifrance.gouv.fr*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=109724E03ECB1911A6CBAF9B72031102.tplgfr25s_2?cidTexte=JORFTEXT000000531243&dateTexte=19900225&categorieLien=cid#JORFTEXT000000531243.

⁴² *Le Centre national du cinéma et de l'image animée* [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.cnc.fr/web/en/about>.

⁴³ Screen Staff. „How film classification boards are responding to an industry in flux“ [online]. *Screendaily.com*. 8. 6. 2018 [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.screendaily.com/features/how-film-classification-boards-are-responding-to-an-industry-in-flux-/5129903.article>.

⁴⁴ Pravidla francouzského hodnotícího systému: „Regulatory function: film classification“ [online]. *Le Centre national du cinéma et de l'image*. 30. 12. 2010 [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.cnc.fr/web/en/about/regulatory-function/film-classification>.

přístupnost nastavila Francie na 12 let. Ve Velké Británii diskutované *Hunger Games* Francie nastavila také na 12 let (bez dodatečných stříhů).

2.7.4. Česká legislativa a distribuční praxe

Klasifikace filmů na území České republiky se řídí zákonem o audiovizi z roku 2012⁴⁵. Zákon uvádí čtyři kategorie přístupnosti:

přístupné bez omezení

nevhodné pro děti do 12 let – pouze informativní charakter, zákon reálně nezakazuje zhlédnutí filmu dětem mladším 12 let

nepřístupné pro děti do 15 let – zákon nařizuje pořadateli promítání neumožnit dětem mladším 15 let zhlédnout projekci, zakazuje prodej nosiče filmu mladším 15 let

nepřístupné pro děti a mladistvé do 18 let – zákon nařizuje pořadateli promítání neumožnit mladším 18 let zhlédnout projekci, zakazuje prodej nosiče filmu mladším 18 let

Další upřesnění jednotlivých kategorií zákon neuvádí. Ve specifikaci nepřístupnosti je poněkud strohý:

„Každé kinematografické dílo musí být před svým prvním zpřístupněním na území České republiky označeno klasifikací z hlediska vhodnosti jeho obsahu pro děti a mladistvé. Účelem klasifikace je omezit přístupnost kinematografických děl, jejichž obsah může ohrozit duševní nebo mravní vývoj dětí nebo mladistvých.“⁴⁶

Co přesně se míní obsahem, který může ohrozit duševní nebo mravní vývoj dětí nebo mladistvých, zákon neuvádí. Neuvádí tedy žádná vodítka ohledně míry nevhodné mluvy, násilí či sexu, také neuvádí žádná vodítka k tomu, jak rozlišovat mezi obsahem přípustným dvanáctiletým či patnáctiletým. V České republice neexistuje žádná jednotná instituce, která by rozhodovala o udělení kategorií

⁴⁵ Znění zákona o audiovizi: „Legislativa“ [online]. *Státní fond kinematografie*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://fondkinematografie.cz/legislativa-a-koncepce/>.

⁴⁶ *Tamtéž*, [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://fondkinematografie.cz/legislativa-a-koncepce/>.

přístupnosti. Zákon nechává rozhodnutí o klasifikaci filmu na jednotlivých producentech a distributorech. Producent či koproducent českého filmu je ze zákona povinen film zařadit do jedné z kategorií a své rozhodnutí nahlásit distributorovi. V případě zahraničních filmů je povinen film zařadit do jedné z kategorií distributor. Pořadatel kinematografického představení či prodejce audiovizuálního materiálu je povinen zajistit vyloučení osob mladších 15 či 18 let, pokud tak kategorie udává.

Jakým způsobem se české produkční a distribuční společnosti rozhodují při určování vhodné kategorie přístupnosti vzhledem k tomu, že k ruce nemají žádný jednotný manuál? Z logiky věci vyplývá, že čím je širší možné věkové spektrum, tím je větší potenciální návštěvnost. Možná i z toho důvodu je přístupnost v Česku oproti jiným zemím benevolentnější. Lucie Česálková v časopisu *Cinepur* v článku „Otravné červené číslo v kroužku / Regulace filmů v České republice“ uvádí, že pokud jde o distribuci zahraničních filmů, čeští distributoři většinou přebírají zahraniční označení a napasují je na české normy.⁴⁷ U některých společností dochází i k širší diskuzi, jako například u distribuční společnosti Aerofilms:

„Ani Aerofilms, stejně jako žádná jiná distribuční společnost, nevychází ze striktních, a priori daných pravidel a závazků, v jejím případě se konečný názor na míru sexu, brutality a vulgárnosti formuje na základě debaty kolektivu zhruba šesti až sedmi lidí. Radim Habartík jako jeden z nich připouští, že se do jejich rozhodování jistě promítají individuální názory a zkušenosti, i to že v diskusi zohledňují také zahraniční nastavení, nicméně tvrdí, že v jednotlivých případech zobrazování sexu a násilí zvažují zejména to, zda jsou dané scény funkční ve vztahu k příběhu či žánru.“⁴⁸

Při srovnání výše uvedených systémů označování přístupnosti je zjevné, že česká praxe je o dost méně systematická než praxe americká, britská nebo francouzská. Z vágnosti části zákona o audiovizuální zabývající se přístupností filmů, by se dalo předpokládat, že mají čeští tvůrci v míře vhodnosti/nevhodnosti poměrně svobodné pole působnosti. Dá se také předpokládat, že pro honbu za co nejširší škálou diváků budou producenti a distributoři při propagaci svých filmů a jejich zařazení do žánru upřednostňovat sousloví rodinný film před souslovím dětský film (vzhledem k již dříve zmiňovanému předsudku, že dětský film

⁴⁷ Lucie Česálková. „Otravné červené číslo v kroužku / Regulace filmů v České republice“ [online]. *Cinepur.cz*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://cinepur.cz/article.php?article=1339>.

⁴⁸ *Tamtéž*, [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://cinepur.cz/article.php?article=1339>.

nemůže dospělému divákovi nic nabídnout). Blíže si tento předpoklad prověříme v kapitole 3.

2.8. Propagační strategie

Propagace filmu je nedílnou součástí procesu, jak doručit film cílovému diváctvu. Už při propagaci hraje důležitou roli zařazení filmu do žánru. Právě žánrové zařazení filmu je dle mého názoru jedním ze zásadních vodítek pro potenciálního diváka, zdali film zhlédnout či nikoliv. Na základě předchozích diváckých zkušeností se vytváří představa o jednotlivých žánrech. Tuto představu potenciální divák srovnává s filmovou nabídkou. Díky žánrovému povědomí má takový potenciální divák pocit, že tuší, co ho při navštívení toho kterého filmu v kině může zhruba čekat. Producent Jiří Konečný v anketě s českými filmovými distributory a producenty, která proběhla 7. 11. 2016 ku příležitosti mezinárodního workshopu časopisu Cinepur s tématem „Jak prodat film?“, míní, že při propagaci filmu jde především o vytvoření tzv. „haló efektu“: „U propagace filmu jde nejvíce o to, jakou představu si o něm potenciální divák udělá a jak urgentní reakci u něj tato představa vyvolá. Propagační efekt filmu nemusí mít mnoho společného s působením filmu jako takového, když ho následně zhlédneme. Jedná se především o haló efekt odehrávající se před zhlédnutím filmu.“⁴⁹

Domnívám se, že v případě, že se při sledování filmu částečně naplní divácké očekávání a je zároveň rozvinuto o netušené rozměry, bude mít takový film úspěch. Pokud se však očekávání zcela mine s obsahem filmu, odchází divák z kina zpravidla zklamán, svou zkušenost může sdílet se svými známými nebo může napsat hanlivý komentář na internet a potenciální diváky odradit.

Producenti a distributoři mají při propagování svých filmů různé možnosti, jak své cílové diváctvo oslovit a vyvolat tzv. šeptandu (*word of mouth*)⁵⁰. Představu

⁴⁹ Lukáš Skupa. „Jak prodat film? Anketa s filmovými distributory a producenty“ [online]. *Cinepur.cz*. 28. 12. 2016 [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://cinepur.cz/article.php?article=3904>.

⁵⁰ Word of Mouth – „V našich končinách bychom tento pojem mohli přeložit například jako šuška a můžeme a nemusíme ho ztotožňovat s ustáleným slovním spojením „jedna babka povídala“ nebo lidová slovesnost. Znamená posouvání informace nebo příběhu ústní formou od jednoho člověka k druhému.“ Viz Petra Jankovičová. „Co je to Word of Mouth?“ [online]. *Triad.cz*. 3. 1. 2012 [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z:

o filmu se snaží vyvolat skrze plakát, teaser nebo trailer, kterými oslovují potenciální diváky přímo v kinech, dále v televizním vysílání či na internetu, plakát se může objevit i v tisku či na billboardu. Dalším způsobem propagace je aktivita ve sdělovacích prostředcích, rozhovory v tisku, rozhlasu, televizi, na internetu. Součástí propagace jsou také novinářské projekce vedoucí k recenzím či předpremiéry pro výběrová publika, které bývají součástí tzv. outdoor akcí spojených například se setkáním diváků s tvůrci filmu.

Z ankety s českými filmovými distributory a producenty pro časopis Cinepur vyplývá, že se v současnosti jako nejúčinnější prostor k propagaci filmu jeví internet. Dániel Deák, ředitel distribuční platformy Daazo.com, považuje v online propagaci za stěžejní, že „používání a cílení online inzerce představuje neustálý dialog s diváky, což u ostatních inzertních nástrojů chybí.“⁵¹ Z ankety zároveň vyplývá, že dříve klasické platformy propagace v podobě tisku, rozhlasu či televize se dostávají do pozadí, nicméně v případě, že propagace filmu cílí na starší diváky, stále mají svůj význam.

V případových studiích kapitoly 3 se budu mimo jiné ptát, zdali žánr, který byl producentem a distributorem propagován, koresponduje se samotným obsahem filmu a s diváckým zážitkem. Vzhledem k tomu, že dětské filmy a rodinné filmy cílí spíše na nižší věkové skupiny, bude pro mě stěžejní zaměřit se na způsob propagace, který proběhl zejména na internetu. Pro doplnění představy o naplnění či nenaplnění diváckých očekávání se analogicky uchýlím opět k internetu, z kterého budu čerpat divácké ohlasy.

<https://blog.triad.cz/marketingovy-slovník/co-je-word-of-mouth-wom-marketing/>.

⁵¹ Lukáš Skupa. „Jak prodat film? Anketa s filmovými distributory a producenty“ [online]. *Cinepur.cz*. 28. 12. 2016 [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://cinepur.cz/article.php?article=3904>.

3. Případové studie

V následující části diplomové práce se blíže zaměřím na současné české dětské filmy, rodinné filmy a filmy o dětech. Nejprve uvedu přehlednou tabulku českých dětských filmů, rodinných filmů a filmů o dětech, které měly premiéru v kinech v posledních pěti letech (respektive 2014–2018). Dále se budu věnovat případovým studiím filmů, které z hlediska žánrového zařazení a oslovování cílového diváctva vybízejí k diskuzi a narušují některé předsudky, které se s dětskými filmy, rodinnými filmy a filmy o dětech pojí. Konkrétně se jedná o filmy *Pojedeme k moři* (2014, Jiří Mádl), *Lajka* (2017, Aurel Klimt) a *Po strništi bos* (2017, Jan Svěrák) – více k výběru viz kapitola 3.1.

Případové studie si nemají klást za cíl rozebírat ani hodnotit estetické či dramaturgické kvality/nekvality filmů. Primárním cílem textů bude zamyslet se nad poněkud vágní kategorizací žánrů dětský film, rodinný film a film o dětech a cílovým publikem, na které tyto filmy míří. Případové studie budou sledovat způsoby, jakými byly filmy propagovány, respektive jaké cílové diváctvo produkční a distribuční společnost zvolila a jaká žánrová očekávání mohla vzbudit. Dále budou texty obsahovat analýzy výrazových prostředků a motivů, kterými filmy můžou oslovit dětské publikum a kterými můžou oslovit publikum dospělé. Případové studie uzavřu výňatky z diváckých ohlasů ze serveru CSFD.cz a filmových recenzí, opět z hlediska zacílení na určitou věkovou skupinu diváctva. Bude mě zajímat, zdali byla žánrová očekávání diváků a recenzentů naplněna, či nikoliv.

3.1. Přehled českých dětských filmů, rodinných filmů a filmů o dětech za posledních pět let (2014-2018)

Následující tabulka představuje přehled českých filmů (případně česko-slovenské / slovensko-české koprodukce), které lze podle parametrů⁵² filmových teoretiků

---

⁵² Viz kapitoly 2.2. až 2.5.

Browna a Babingtona řadit mezi dětské filmy, rodinné filmy nebo filmy o dětech a které měly premiéru v kinech během uplynulých pěti let (2014-2018). Informace použité v tabulce byly čerpány z oficiálních internetových stránek českých distributorů a jejich distribučních listů.⁵³

TITUL	ROK	REŽIE	PROTAGONISTA	CHARAKTERISTICKÉ RYSY A MOTIVY	PŘÍSTUPNOST	ŽÁNŘ
Když draka bolí hlava	2018	Dušan Rapoš	děti	pohádkové motivy, dobrodružství	přístupné	pohádka
Alenka v zemi zázraků	2018	Jana Kristina Studničková, Otakáro Maria Schmidt	dítě	fantazijní motivy, dospívání, střet fantazie a reality	přístupné	rodinný, fantasy, mysteriózní, pohádka
Ten, kdo tě miloval	2018	Jan Páchl	členové rodiny	rodinné hodnoty, dobrodružné pátrání, humorné situace	přístupné	rodinná detektivka
Čertí brko	2018	Marek Najbrt	nadpřirozená postava, čert	pohádkové motivy, dobrodružství, láska	přístupné	pohádka
Dukátová skála	2018	Ján Novák	děti	pohádkové motivy, prázdninové dobrodružství, život v partě, pospolitost	přístupné	rodinný, pohádka
Pat a Mat: Zimní radovánky	2018	Marek Beneš	loutky	humorné motivy, vánoční motivy, pospolitost, animace	přístupné	animovaný, rodinný
Pat a Mat znovu v akci	2018	Marek Beneš	loutky	humorné motivy, pospolitost, animace	přístupné	animovaný, rodinný
Všechno bude	2018	Olmo Omerzu	teenageři	dobrodružství, přátelství, touha po svobodě	od 12 let	road movie
Pátá loď	2017	Iveta Grófová	děti	svět dospělých očima dětí, rodinné hodnoty, střet fantazie a reality	přístupné	drama
Přání k máni	2017	Vít Karas	členové rodiny	fantazijní motivy, podoby lásky, rodinné hodnoty, vánoční motivy	přístupné	rodinný
Špunti na vodě	2017	Jiří Chlumský	členové několika rodin	letní dobrodružství, humorné motivy, rodinné hodnoty	přístupné	rodinná komedie
Lajka	2017	Aurel Klimt	animovaná postava, zvíře, pes	sci-fi motivy, fantazijní motivy, dobrodružné motivy, pospolitost, písničky, animace	přístupné	loutkový animovaný sci-fi muzikál
Čertoviny	2017	Zdeněk Troška	nadpřirozené postavy, čerti	pohádkové motivy, dobrodružství	přístupné	pohádka
Hurvínek a kouzelné muzeum	2017	Martin Kotík, Inna Jevlannikova	animované postavy, členové rodiny	dobrodružství, rodinné hodnoty, fantazijní motivy, 3D animace	přístupné	animovaná komedie pro celou rodinu
Po strništi bos	2017	Jan Svěrák	dítě	rodinné hodnoty, život v partě, dobrodružství, rodinné tajemství, hrdinství, hledání odvahy, válka	přístupné	lyrický film o dětství a hrdinství v každém z nás
Bajkeři	2017	Martin Kopp	teenageři	letní dobrodružství, humorné situace, láska	přístupné	komedie

⁵³ Oficiální stránky distributorů:

A-Company Czech [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.a-company.cz/>.

APK Cinema Service [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.apkcs.cz/>.

Bioscop [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://bioscop.cz/>.

Blue Sky Film Distribution [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.blueskyfilm.cz/>.

Bohemia Motion Pictures [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.bohemiamp.cz/>.

Bontonfilm [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.bontonfilm.cz/>.

CinemArt [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.cinemart.cz/>.

Falcon [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.falcon.cz/>.

Špína	2017	Tereza Nvotová	sedmnáctiletá dívka	dospívání, znásilnění, vina, hanba, strach	od 15 let	drama
Nina	2017	Juraj Lehotský	dítě	otřes rodinných hodnot, rozvod rodičů, dospívání	přístupné	drama
Řachanda	2016	Marta Ferencová	pohádková postava, princezna	Pohádkové motivy, ponaučení, humorné situace, láska	přístupné	pohádka, komedie
Anděl Páně 2	2016	Jiří Strach	nadpřirozená postava, anděl	pohádkové motivy, dobrodružství, ponaučení, přátelství, láska	přístupné	rodinná pohádka
Lichožrouti	2016	Galina Miklínová	animovaná postava, lichožrout	dobrodružství, rodinné hodnoty	přístupné	animovaný, dobrodružný, rodinný
Smrtné historky	2016	Jan Bubeníček	fantazijní postavy, rytíř, skřítek, profesor, gangsteři	fantazijní motivy, hrdinství, smrt, animace	od 12 let	trikový povídkový
Děda	2016	Mejla Basel, Marta Santovjácová Gerlíková, Jiří Novotný	členové rodiny	letní dobrodružství, rodinné hodnoty	přístupné	letní rodinná komedie
Pat a Mat ve filmu	2016	Marek Beneš	loutky	humorné motivy, pospolitost, animace	přístupné	animovaný, dětský, rodinný
Strašidla	2016	Zdeněk Troška	nadpřirozené postavy, členové rodiny strašidel	pohádkové motivy, humorné situace, rodinné hodnoty, střet fantazie a reality	přístupné	rodinná pohádková komedie
Malý Pán	2015	Radek Beran	loutka	dobrodružství, nebezpečí, humorné situace, přátelství, pospolitost, nadpřirozené motivy	přístupné	loutková pohádka
Andílek na nervy	2015	Juraj Šajmovič	teenagerka	rodinné hodnoty, láska	od 12 let	komedie
Sedmero krkavců	2015	Alice Nellis	mladá dívka	pohádkové motivy, rodinné hodnoty, dobrodružství	přístupné	pohádka, fantasy
Malá z rybárny	2015	Jan Balej	loutka, nadpřirozená postava, dcera mořského krále	fantazijní motivy, dobrodružství, nebezpečí, střet fantazie a reality, láska	od 12 let	animovaný, loutkový, romantický, drama, temná pohádka pro dospělé
Rodinný film	2015	Olmo Omerzu	členové rodiny	rodinné hodnoty, krizové životní situace	od 12 let	drama
Tři bratři	2014	Jan Svěrák	mladí muži	pohádkové motivy, dobrodružství, humorné situace, láska, písničky	přístupné	pohádka
Jak jsme hráli čaru	2014	Juraj Nvota	dítě	dobrodružství, rodinné hodnoty, nebezpečí	přístupné	dobrodružný, rodinný
Pojedeme k moři	2014	Jiří Mádl	dítě	přátelství, rodinné hodnoty, dobrodružné pátrání po tajemství, láska	přístupné	rodinný

Při bližším pohledu na výše předložený přehled filmů si povšimneme několika patrných skutečností. Za prvé je to rok od roku vzrůstající počet filmů žánru dětský film, rodinný film či film o dětech. Tato tendence může vypovídat o vzrůstajícím zájmu o tyto žánry, nicméně nemusí nic vypovídat o jejich kvalitě.

Další zajímavou skutečností, která vyplývá z uvedeného přehledu, je fakt, že se mezi filmy objevil jen jeden jediný, který byl distributorem označen souslovím dětský film. Tímto filmem je *Pat a Mat ve filmu* (2016, Marek Beneš). Nicméně distributor v popisu žánru uvedl hned tři označení: animovaný, dětský, rodinný. Zdá se, že žánr dětský film a rodinný film je v tomto případě vnímán jako synonymní. Oproti sousloví dětský film bylo souslovím rodinný film označeno distributory hned patnáct filmů z třiceti tří uvedených. Z této tendence je patrná snaha českých distributorů oslovit co nejširší věkové spektrum diváků. Dalším oblíbeným žánrem (či subžánrem dětských nebo rodinných filmů) se jeví pohádka, z třiceti tří uvedených označili distributoři jako pohádku dvanáct snímků. Komédie byla zastoupena sedmkrát.

Do výběru filmů jsem zařadila i pět snímků, které byly označeny přístupností od 12 let a jeden snímek přístupný od 15 let. S přístupností od 12 let to jsou *Všechno bude* (2018, Olmo Omerzu), *Smrtelné historky* (2016, Jan Bubeníček), *Andílek na nervy* (2015, Juraj Šajmovič), *Malá z rybárny* (2015, Jan Balej) a *Rodinný film* (2015, Olmo Omerzu). Do výběru jsem je zařadila z toho důvodu, že podobně jako ostatní filmy výběru naplňují značnou část kritérií žánrů dětský film, rodinný film nebo film o dětech (viz kapitoly 2.2. – 2.5.). Vzhledem k tomu, že jsou tyto filmy označeny přístupností od 12 let, dá se předpokládat, že obsahují pro mladší děti nevhodné pasáže či motivy a že cílovými diváky budou teenageři či dospělí. Při bližší znalosti některých filmů z výše uvedeného výběru si nemyslím, že by zrovna těchto pět filmů bylo, co se týče vhodnosti/nevhodnosti, o tolik rozporuplnějších či tematicky o tolik dospělejších než například filmy *Pátá loď* (2017, Iveta Grófová), *Lajka* (2017, Aurel Klimt), *Po strništi bos* (2017, Jan Svěrk), *Bajkeři* (2017, Martin Kopp), *Nina* (2017, Juraj Lehotský) nebo *Jak jsme hráli čaru* (2014, Juraj Nvota), které byly označeny jako přístupné bez omezení. V této souvislosti se dle mého názoru vyjevuje nekoncepčnost české praxe v označování přístupnosti (viz kapitola 2.7.4.). Tematicky zřejmě nejzávažnější film z výběru je *Špína* (2017, Tereza Nvotová), která byla označena přístupností od 15 let. Do výběru jsem ji zařadila zejména z toho důvodu, že ačkoliv pojednává o mrazivém tématu, je to téma, které je výstrahou nejen dospělým, ale bohužel i dětem.

Pro bližší analýzu jsem vybrala následující tři filmy: *Pojedeme k moři* (2014, Jiří Mádl), *Lajka* (2017, Aurel Klimt) a *Po strništi bos* (2017, Jan Svěrák). Tento

výběr jsem volila z toho důvodu, že se dle mého názoru jedná o filmy, které z hlediska žánrového zařazení a oslovení cílového diváctva vybízejí k diskuzi. Zároveň se domnívám, že jsou to filmy, které vyvrací několik předsudků ohledně žánrů dětský film, rodinný film a film o dětech. Vzhledem k názvu této diplomové práce a úvodní otázce – Existuje dětský film? – jsem pro analýzu vybrala nejprve film *Pojedeme k moři*, který z hlediska žánrů vnímám jako ryze dětský film. Zároveň ho považuji za film, který vyvrací předsudek, že dětský film je nekoukatelný pro dospělého a nemůže mu nic nabídnout. Dále jsem pro analýzu vybrala film *Lajka*, a to z toho důvodu, že se dle mého názoru jedná naopak o film, který je žánrově velmi problematický a těžko zařaditelný. Současně se domnívám, že je to film, který narušuje často rozšířený předsudek, že animovaný film rovná se automaticky film pro děti. Jako třetí film jsem pro analýzu vybrala *Po strništi bos*, a to proto, že svým způsobem zpracování v mnoha aspektech pasuje do žánru dětský film (podobně jako *Pojedeme k moři*), nicméně je to film určený pro dospělé diváctvo a považuji jej za typického představitele žánru film o dětech. Co se týče předsudků, mám za to, že se jedná o film, který narušuje často zažitý názor, že film, jehož hlavní postavou je dítě (či je dokonce přímo vyprávěný jeho pohledem), musí být jednoznačně filmem pro děti.

3.2. Pojedeme k moři – typický zástupce žánru dětský film?

Film *Pojedeme k moři* (2014, Jiří Mádla) vzbudil během svého uvedení do kin mnoho očekávání a následně také ohlasů (především kladných), a to hned z několika různých důvodů. Za prvé se jednalo o celovečerní scénaristický a režisérský debut mladého známého herce Jiřího Mádla. A za druhé se film od soudobé produkce odlišoval netradičními technologickými postupy a způsobem vyprávění. Celý film byl totiž natočený na fotoaparáty Nikon a jeho snahou bylo vytvořit dojem, že hlavní hrdina filmu, jedenáctiletý Tomáš, je tím, kdo v ruce fotoaparát drží. Fiktivní postava se tedy stává režisérem, kameramanem, střihačem, ale i vypravěčem filmu.

Pojedeme k moři jsem pro případovou studii vybrala zejména z toho důvodu, že se domnívám, že by mohlo jít o typického představitele žánru dětský film, podle parametrů, které uvádějí filmoví teoretici Brown s Babingtonem (viz 2.2.1. Dětský film). Ze scenáristického hlediska se mi zdá rovněž přínosné představit si blíže film, který využívá netradiční způsoby vyprávění, a sledovat, jak pomocí těchto specifických postupů oslovuje své diváky.

3.2.1. Propagace

Jedním z prvních textových kontaktů potenciálního diváka s filmem bývá anotace. Krátký text má zpravidla za cíl stručně nastínit žánr a zápletku filmu, oslovit cílovou skupinu a navnadit ji k návštěvě kina. Takto zní anotace zveřejněná na internetových stránkách českého distributora (Falcon):

„Jedenáctiletý Tomáš se chce stát filmařem, a když dostane k narozeninám kameru, rozhodne se natočit svůj první film – o své rodině a kamarádovi. Postupně tak poznáváme jeho tatínka, maminku, babičku, ale i kamaráda Harise, který mu pomáhá s natáčením. Kluci blbnou a užívají si natáčení, ale jen do chvíle než zjistí, že kamera dokáže odhalit i věci, které jsou nepříjemné – například pravdu o jejich spolužačce, kterou Tomáš miluje anebo že mu jeho táta lže! Dvakrát týdně tajně odjíždí místo práce bůhvíkam, ale zapírá to. Tomáš, i když má obavu, že se dozví něco, co bude bolet, se rozhodne tomu přijít na kloub. Netuší, že narazil na rodinné tajemství, které má mnohem hlubší kořeny, než se zprvu zdálo.... Jeho odhalení je šokující i čisté svou neokázalou jednoduchostí a lidskostí.“⁵⁴

V první řadě tato anotace nastiňuje příběh filmu a specifika žánru. Tj. příběh jedenáctiletého kluka, vyprávěný jeho očima, dobrodružný film, veselý, nicméně slibující překvapivé zvraty.

Distributor dále anotaci rozvíjí o následující informace:

„Film je dětsky upřímný, hravý, spontánní, humorně vyprávěný, ale místy i drsný až krutý. Film pro celou rodinu a pro ty, kteří neztratili dar dětského pohledu na svět, film, který dojme i pobaví. Film o dospívání a o odvaze dospět.“

---

⁵⁴ Distributor o filmu *Pojedeme k moři*: „Pojedeme k moři“ [online]. *Falcon.cz*. [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.falcon.cz/film/pojedeme-k-mori/>.

POJEDEME K MOŘI je výjimečný nejen příběhem, ale i režijním uchopením – je celý vyprávěný pohledem jedenáctiletého kluka, který si svůj příběh režíruje i natáčí – nejdříve má svoji kameru, k níž posléze přibude druhá – Harisova. Většina záběrů je snímaná jakoby „z ruky“.

Film byl vyhlášen dětskou festivalovou porotou na 54. MFF pro děti a mládež jako nejlepší film, a v kategorii Nejlepší herecký výkon získal jedenáctiletý Petr Šimčák Cenu města Zlín.⁵⁵

Z těchto informací je patrné, že distributor představuje film především jako rodinný film. Jasně pojmenovává své cílové publikum – celá rodina, tedy včetně dětí a dospělých, respektive těch, kteří „neztratili dar dětského pohledu na svět“. Dále distributor vyzdvihuje a láká na netradiční filmové postupy a ocenění na zlínském filmovém festivalu. Dá se předpokládat, že na netradiční filmové postupy chce distributor přitáhnout spíše dospělé diváctvo. Zmínkou o ocenění dětské festivalové poroty naopak upozorňuje na fakt, že film ocení také právě děti. Z doplňujících informací distributora se kromě jmen tvůrců filmu dozvíme také, jakou přístupností je film označen. A sice přístupností neomezenou. Tedy lze předpokládat, že film neobsahuje žádné nevhodné pasáže a děti, které jej uvidí, neutrpí žádnou psychickou újmu. Označení přístupnosti filmu je tedy ve shodě s distributorovým vymezením filmu jakožto rodinného.

Internetové stránky producenta filmu (Bio Illusion) obsahují obdobné informace jako stránky distributora, nicméně rozšířené o podrobnosti. Mezi výpověďmi distributora a producenta filmu nalezneme také několik rozdílů. Nejmarkantnějším rozdílem internetových stránek producenta oproti stránkám distributora je vyzdvižení osobnosti režiséra filmu Jiřího Mádl. Zatímco stránky distributora jméno režiséra pouze zmiňují ve výčtu profesí podílejících se na vzniku filmu, stránky producenta věnují Mádlvi hned několik odstavců. První z těchto odstavců dokonce uvádí samotnou anotaci, a to v následujícím znění:

„Komedie Snowboardáci odstartovala v roce 2004 hvězdnou kariéru Jiřího Mádl, neherce s mimořádným talentem. Po deseti letech se Jiří Mádl představil filmovým divákům ve zcela nové roli – jako režisér i scénárista celovečerního autorského filmu POJEDEME K MOŘI. Scénář k filmu si přivezl z New Yorku, kde před třemi léty studoval na prestižní Film Academy New York. Byl to jeho studentský projekt. Ale inspirací mu byla knížka s názvem Příběh psa. *Pojedeme k moři* je však příběhem jedenáctiletého kluka Tomáše Hrobského a jeho

---

⁵⁵ Tamtéž, [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.falcon.cz/film/pojedeme-k-mori/>.

Stránku věnovanou filmu nakonec producent uzavírá sdělením, že den předpremiéry filmu v kině Lucerna (9. 4. 2014) se shoduje s desetiletým výročím zahájení herecké kariéry Jiřího Mádra a rovněž také desetiletým výročím uvedení prvního filmu z produkce Bio Illusion (*Jak básníci neztrácejí naději*, 2004, Dušan Klein).

Dalším rozdílem stránek producenta oproti stránkám distributora je výčet ocenění, která film získal na mezinárodních filmových festivalech pro děti (Finále Plzeň, MFF Zlín, Festival Oty Hofmana v Ostrově nad Ohří, Voices Vologda v Rusku, IFF Motovun v Chorvatsku, Seoul Int'l Youth Film Festival v Jižní Korey, MFF Juniorfest v Plzni, Montreal International Children's Film Festival v Kanadě). Seznam těchto ocenění nejenže musí v očích diváka zvyšovat prestiž filmu, zároveň výběr festivalů, na která producent svůj film vyslal, potvrzuje zacílení filmu na dětského diváka, potažmo rodinu.

Při srovnání stránek distributora a producenta se zdá, že producent při propagaci filmu vsadil v první řadě na osobnost režiséra. A to přesto, že ho diváci jakožto herce dosud znali z trochu jiné filmové polohy, a to především z teenagerovských komedií, a tudíž tato informace může být zmatečná. Distributor byl v propagaci filmu na svých stránkách odvážnější. Berličku v podobě vyzdvižení osobnosti Jiřího Mádra nevyužil, a upřednostnil samotný příběh a jeho zpracování.

Oficiální filmový teaser se podobně jako stránky producenta uchyluje k propagaci filmu přes osobnost Jiřího Mádra, zatímco oficiální filmový trailer již tento „chyták“ opouští.⁵⁷ Trailer především naznačuje příběh filmu, jeho náladu (od veselého tónu, přes pátrání po rodinném tajemství, až po tíživá odhalení), ale i režijní zpracování. Jasně pojmenovává jedenáctiletého chlapce jakožto vypravěče příběhu i netradiční zpracování imitující film natočený malým chlapcem na foťák. Úsměvnou anekdotou budiž trailer filmu číslo dvě, ve kterém si tvůrci filmu dělají legraci z toho, kdo je tedy hlavním autorem filmu. Dětské představitelé hlavních rolí zde pomlouvají Jiřího Mádra a tvrdí, že si film režírovali sami, zatímco jim

---

⁵⁶ Producent o filmu Pojedeme k moři: „Pojedeme k moři“ [online]. *Bioillusion.cz*. [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <http://bioillusion.cz/cz/realizovane-projekty/pojedeme-k-mori/o-filmu/o-filmu.aspx>.

⁵⁷ Teaser a trailer filmu Pojedeme k moři [online]. *Bioillusion.cz*. [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <http://bioillusion.cz/cz/realizovane-projekty/pojedeme-k-mori/o-filmu/o-filmu.aspx>.

Mádl dělal svačiny.⁵⁸

Iluzi toho, že je film natočený přímo dětmi, se tvůrci snažili navodit i v případě filmového plakátu. Ten působí na první pohled lehce amatérsky. Jiří Mádl v rozhovorech uváděl, že chtěl, aby vypadal jako, že si ho děti vyrobily sami.⁵⁹ Plakát dokonce visí ve filmovém pokoji jednoho z klučíčích hrdinů. Téměř ve všech rozhovorech⁶⁰ a rovněž ve filmu o filmu⁶¹ režisér tvrdí, že ho zaujal nápad vytvořit právě film, který bude působit, jako by si ho natočilo dítě samo na fotoaparát. K tomuto způsobu vyprávění ho inspirovala kniha Marka Haddona *Podivný případ se psem*, jejímž vypravěčem je autistické dítě.

Pokud jde o zacílení na typ diváctva, je režisér ve shodě s producentem i distributorem. Uvádí, že film obsahuje vážná témata, která lze označit jako „dospělá“. Tato témata přitom ztvárňuje pohledem dítěte. Tento mix podle Jiřího Mádlů „musí zajímat rodiče i děti, takže je to nejvíc rodinný film“.⁶²

3.2.2. Analýza filmu – způsoby, kterými promlouvá k divákům

Pojedeme k moři se vyznačuje velice specifickou formou vyprávění. Je to film, který se snaží co nejvěrněji zprostředkovat příběh skrze pohled dětského představitele. Tvůrci se snažili už od prvních minut filmu nastolit pro diváka jasně identifikovatelná „pravidla hry“ a vytvořit dojem, že autorem filmu je sama hlavní postava, jedenáctiletý Tomáš Hrobský. Film dokonce začíná titulkem: „Tomáš Hrobský uvádí svůj film“. Následují úvodní titulky („Hrajou“), ve kterých jsou

---

⁵⁸ Alternativní trailer filmu *Pojedeme k moři* [online]. *Ceskatelevize.cz*. [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10499304026-pojedeme-k-mori/21351212075/bonus/15801-trailer-2/>.

⁵⁹ Václav Koblenc. „Ve filmu *Pojedeme k moři* dělal Jiří Mádl z Budějovic Benátky“ [online]. *Denik.cz*. 26. 3. 2014 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/film/ve-filmu-pojedeme-k-mori-delal-jiri-madl-z-budejovic-benatky-20140325-wjqy.html>.

⁶⁰ Rozhovor s režisérem Jiřím Mádlm [online]. *Ceskatelevize.cz*. [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10499304026-pojedeme-k-mori/21351212075/bonus/15753-rozhovor-s-reziserem-jirim-madlem/>.

Nebo: Tvůrci v pořadu *Sama doma* [online]. *Ceskatelevize.cz*. [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10499304026-pojedeme-k-mori/21351212075/bonus/16079-tvurci-v-sama-doma/>.

⁶¹ Film o filmu [online]. *Ceskatelevize.cz*. [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10499304026-pojedeme-k-mori/21351212075/bonus/16123-film-o-filmu/>.

⁶² *Tamtéž*, [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10499304026-pojedeme-k-mori/21351212075/bonus/16123-film-o-filmu/>.

jako herci představena nikoliv jména skutečných herců, ale jména postav včetně „Mamky“ a „Taťky“.

Způsob stylizace se buduje už v expozici. Ta nás seznámí nejen se způsobem vyprávění, ale i s hlavními postavami. Divák je okamžitě konfrontován s faktem, že vypravěčem filmu bude jedenáctiletý kluk a že vyprávění bude značně subjektivní. Tomáš ve svém pokojíku mluví přímo na kameru, představuje se do ní a říká, že se rozhodl natočit film, na který se právě díváme. Prozrazuje, že kameru dostal darem a že má na počítači stříhací program a ukazuje, co všechno s ním dovede. Obraz se proměňuje jednoduchými počítačovými efekty.

„Člověk by měl točit o něčem, co zná a čemu rozumí. Takže já budu točit svůj první film o sobě, o svojí rodině a o Harisovi. To je můj kamarád z bývalý Jugoslávie. To je dnešní Chorvatsko.“⁶³ Těmito slovy Tomáš příběh uvádí, představuje sebe, svého kamaráda, svou třídu, svou rodinu, své město, spolužačku Stánu, do které je zamilovaný, fotbalový klub, ve kterém trénuje z donucení rodičů a svou touhu vyrazit k moři. A také podezření, že má jeho táta milenkou a zapírá ji. Při skrytém natáčení své rodiny totiž Tomáš zjistí, že táta, který pracuje z domova, opouští byt každé úterý a čtvrtek na několik hodin. Tím je nastíněna zápletka filmu a dobrodružný příslib dalšího děje.

Podle filmových teoretiků Browna a Babingtona (viz 2.2.1. Dětský film) se právě dětský film oproti rodinnému filmu častěji zaměřuje na dětskou perspektivu.⁶⁴ Přičemž hlavním protagonistou dětských filmů bývá ve většině případů právě dítě. Mezi další možnosti patří zpravidla zvíře, případně animovaná hračka. Naopak dospělé postavy bývají v dětských filmech spíše upozaděny, oproti rodinným filmům, v nichž bývá perspektiva postav různého věku rovnocenná. Mezi opakujícími se tématy či motivy dětských filmů Brown s Babingtonem zdůrazňují hodnotu přátelství. Dále je to nevinnost, hravost, někdy i mírný anarchismus.⁶⁵ Tyto parametry lze snadno aplikovat i na *Pojedeme k moři*. Jako jeden z nejvýraznějších motivů filmu se mi jeví klukovské přátelství ústřední dvojice Tomáše s Harisem, které nepřetrhne ani zamilovaná holka. Při fiktivní tvorbě filmu a pátrání po otcově tajemství si pak postavy počínají chvílemi dětsky naivně, hravě (film obsahuje i scény, které nijak nerozvíjejí zápletku, kluci v nich

⁶³ *Pojedeme k moři* [film]. Režie Jiří Mádl. Česká republika: Bio Illusion, 2014.

⁶⁴ Noel Brown, Bruce Babington. Introduction: Children's Films and Family Films. In: Titiž (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 6.

⁶⁵ *Tamtéž*, s. 6.

jen tak blbnou před kamerou, skáčou nebo se pitvoří). Chvílemi se ústřední dvojice chová naopak až anarchisticky, když se s pomocí kamery vrhá do téměř investigativních dobrodružství.

Dojem autentičnosti dětského vypravěče podporují nejen promluvy herců přímo do kamery, tedy scény, ve kterých postavy ruší tzv. „čtvrtou stěnu“ a oslovují diváka přímo. Je to také způsob záběrování, který připomíná homevideo. Využívá zoomu, nečekaných švenků, rozostření a zaostření. Tento přímočarý způsob vyprávění maximálně napomáhá divákovi ztotožnit se s hrdinou příběhu. Podle Browna a Babingtona se protagonista dětských filmů stává objektem identifikace dětských diváků. Dívá-li se však na dětský film dospělý divák, s dětským protagonistou se přímo neztotožňuje, stává se pro něj spíš objektem fascinace a nostalgie.⁶⁶

Ačkoliv tvůrci filmu představují *Pojedeme k moři* jako rodinný film, s přihlédnutím k teoretickým konceptům Browna a Babingtona se film blíží právě spíše žánru dětský film a o typický rodinný film se nejedná. Jak jsem již naznačila výše, rodinné filmy se podle Browna a Babingtona vyznačují tím, že jsou v nich perspektivy postav různých věkových kategorií rovnocenné (viz 2.2.2. Rodinný film). Ačkoliv v *Pojedeme k moři* dospělé figury vystupují, jejich pohled na příběh film nenabízí. Podle Browna a Babingtona promlouvají rodinné filmy často tzv. dvojím kódem, tj. komunikace s diváky probíhá skrze tzv. *oslovování dvou cílových publik* (double/dual address, viz 2.3.2. Oslovování dvou cílových publik), respektive tyto filmy cílí na dvě různá publika a oslovují je jinými způsoby.⁶⁷ Například dospělé diváky oslovují „dospěláckými“ vtipy, které dítěti nic neříkají a naopak. Nic takového však v *Pojedeme k moři* neshledávám. Film, dle mého názoru, nepromlouvá dvojím kódem. Daleko více na tento film sedí způsob komunikace s divákem, který Brown s Babingtonem označují jako *oslovování nerozlišující cílová publika* (undifferentiated address, viz 2.3.3. Oslovování nerozlišující cílová publika), tj. film se snaží oslovit různá publika stejnými prostředky.⁶⁸ Vzhledem k tomu, že se *Pojedeme k moři* opírá o silný příběh s nadčasovým tématem přátelství, nelze se divit, že osloví i dospělého diváka. Nebo že dokáže v dospělých divácích vzbudit nostalgii po dětství a po tom, jak intenzivně kdysi prožívali „dětské“ problémy, které v dospělosti často banalizují.

---

⁶⁶ *Tamtéž*, s. 10-13.

⁶⁷ *Tamtéž*, s. 8.

⁶⁸ *Tamtéž*, s. 8.

Z těchto důvodů zřejmě sami tvůrci označili film jako film rodinný, protože dokáže oslovit dvojí publikum jedním kódem. *Pojedeme k moři* porušuje široce rozšířený (a dle mého názoru mylný) předpoklad, že děti a dospělí potřebují různé formy zábavy založené na jejich interpretačních schopnostech, znalostech a zkušenosti.

Jak již bylo několikrát zmíněno, autoři představovali *Pojedeme k moři* jako rodinný film, další konkrétní žánrová specifika nenabídli. Nicméně v popisech filmu (anotace, trailer) vyzdvihovali na jedné straně zábavu a na druhé straně překvapivé, až šokující zvraty. Přesto, že to tvůrci zřejmě nezamýšleli, z jakéhosi důvodu byl film na některých sekundárních internetových stránkách označen přídomkem komedie.⁶⁹ Sám režisér Jiří Mádl v jednom z rozhovorů přiznal, že ho překvapilo, když některé internetové stránky (například široce navštěvovaná filmová databáze CSFD.cz) označily film za rodinnou komedii, přestože slovo komedie v distribučních listech nepadlo.⁷⁰ Ačkoliv film obsahuje veselé scény, jeho součástí je také několik drastických zvrátů. Například nečekané odhalení domácího násilí v Harisově rodině nebo překvapivá závěrečná vyústění – Tomášova adopce a utajovaný postižený starší bratr. Přestože se tedy nejedná přímo o komedii, mezi diváckými ohlasy se objevovaly překvapené, někdy dokonce rozhořčené komentáře lidí stěžujících si na to, že film nebyl komediální (viz 3.2.3. Ohlasy diváctva, festivalová reflexe a recenze). Těžko říct, z jakého důvodu tito diváci nabyli před zhlédnutím filmu dojmu, že jdou na komedii. Mohla to být utkvělá spojitost s převážně komediálními typy filmů, ve kterých se herecky prosadil Jiří Mádl. Nebo se tito diváci nechali zmást popisem na CSFD.cz. Také je možné, že je ovlivnil hravý tón filmového traileru, ve kterém se sice šokující odhalení zmiňují, ale pouze slovně, nikoliv obrazem. Na „obranu“ těchto diváků je ovšem nutno dodat, že se film překlopí do vážnější roviny až v polovině filmu. Takový průběh filmu mohl některého diváka zmást, zvláště pokud šel do kina s přesvědčením, že uvidí komedii. Při náhlé změně tónu žánru je třeba vždy počítat s variantou, že bude divák takovou změnu vnímat jako „zradu“.

---

⁶⁹ Např.: Profil filmu *Pojedeme k moři* na CSFD.cz [online]. *Csfd.cz*. [cit. 18. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/346920-pojedeme-k-mori/komentare/>.

⁷⁰ Tvůrci v pořadu *Sama doma* [online]. *Ceskatelevize.cz*. [cit. 18. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10499304026-pojedeme-k-mori/21351212075/bonus/16598-tvurci-v-sama-doma-ii/>.

3.2.3. Ohlasy diváctva, festivalová reflexe a recenze

V této kapitole nastíním divácké ohlasy filmu *Pojedeme k moři*, doplním je festivalovou reflexí, a nakonec se zaměřím na filmové recenze. To vše z pohledu vymezení žánrů dětský a rodinný film. Nejprve tedy nastíním některé typické divácké ohlasy. Zdrojem mi budou reakce z internetové filmové databáze CSFD.cz. Věkový průměr přispěvatelů komentujících filmy v této databázi bohužel přesahuje dětskou věkovou kategorii, nicméně přesto se i zde některé příspěvky, které napovídají ohlas filmu u dětí, najdou.

Mezi pochvalnými příspěvky diváků se objevují hlasy, které oceňují netradiční vyprávěcí postupy související s autenticitou dětského vypravěče.

Z diváckých ohlasů na CSFD.cz:⁷¹

Disk: Jiří Mádl natočil perfektní youtuberský film v době, kdy to ještě nebylo cool.

*Sandiego: Trochu v rozporu s prosazovaným autentickým viděním světa je dosti silně konstruovaná zápletko, která působí tak trochu, jako by byla vystřižená z několika epizod seriálu *Ulice*, i přehnaná prosluněnost, která napomáhá jak reklamní prezentaci Mádlova rodného města, tak vlezlému zmrzlinovému product placementu. Kdyby si Mádl udržel jemnější a vyrovnanější přístup i v těchto složkách, klidně by snesl srovnání s díly takových tvůrců jako byl *Kachyňa* či *Plívová-Šimková*. Jenže třeba první jmenovaný dovedl vykouzlit skvělý dětský film i z tak banální situace, jako je nuda na sídlišti v parném létě, kdy všichni kamarádi odjedou na venkov či k moři. Pomine-me li zápletku, je těmto klasikům Mádl v odzbrojujícím uchopení dětského světa a klukovského přátelství tak blízko, jako žádný jiný tvůrce, jenž se po roce 1989 o žánr dětského filmu pokusil.*

Někteří diváci pojmenovávají nostalgický účinek filmu na dospělého diváka.

Malarkey: Celej film natočili na foťáky Nikon dva kluci, co si od Jirky nechali nosit akorát tak svačiny bez okurky. A zvládli to parádně. Dost si mě také získali nejenom hereckými výkony, příběhem, který mi několikrát připomněl i moje dětství a příběhy některých mých tehdejších dětských kamarádu, ale hlavně i láskou k filmu a obrovské poctě Milošovi Formanovi.

⁷¹ Profil filmu *Pojedeme k moři* na CSFD.cz [online]. *Csfd.cz*. [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/346920-pojedeme-k-mori/komentare/>.

Nicméně někteří z dospělých diváků (zejména těch, co žádné děti nemají) si nejsou jisti, zdali je film vhodně označen jako film rodinný. Zejména druhá drsnější polovina filmu je od pohledu dítěte odrazuje. Dále si někteří diváci stěžují, že se mylně domnívali, že vyrazili na komedii a v kině je čekalo drama.

morgos: Jediný problém mám s tím, že se film prezentuje jako rodinný film nebo jako komedie. Rodinný film to teda není určitě. Já bych nato v životě žádný dítě nevezal. Ani to jaký nemám rád. Osobně pochybuji o tom, že je to komedie. Nevím teda pro koho je to primárně určený protože začátek je dost dětský a dospělému člověku to moc nedá. Potom začne přituhovat a začíná to být zajímavý drama na který by se děti asi dívat neměli. Ke konci už to zavání nějakým dánským artovým filmem. Mě nic z toho teda nevadilo ale nevím jak si to bude hledat diváky.

Jak již bylo řečeno výše, na portál CSFD.cz přispívají především dospělí diváci, nicméně najdou se zde i příspěvky, které například napsali rodiče, co vyrazili do kina s dětmi. Z jejich pohledu se zdá, že si film užili jak rodiče, tak i jejich děti. Obavy některých dospělých, kteří mají pocit, že děti jsou schopné sledovat jen komedie a před závažnějším obsahem prchají, se zdají být liché.

troufalka: Vzala jsem svoje (pre)adolescenty do kina. Trochu jsem se bála, že to bude moc dospělácké a že mi u toho děti nevydrží, ale obavy se ukázaly liché. Děti se nejen bavily, ale bavily svými poznámkami i důchodce v kině. Pokud se někdo strachujete, že by jim mohly ublížit poněkud drsnější scény, nebylo to o tolik horší, než samy zažily. Svět z pohledu kluků ve věku mých dětí mne bavil.

ErummeldeK: Šla jsem s celou svou rodinou na komedii „pro celou rodinu“. Z kina jsme ale odcházeli po shlédnutí spíše humorně odlehčeného příběhu plného reality. Reality, se kterou si někdy ani dospělí neví rady. A jak se k ní pak mají postavit děti? Možná tak, jak je nám to podáno v tomto filmu. Před hledáčkem kamery se prostě nic neutají. Moc se mi líbí, s jakou lehkostí Jirka Mádl otevřel tolik Pandořiných skříněk naší společnosti.

Obavy, že film dětské diváky mine a nebude je zajímat, vyvrací mnohá ocenění z mezinárodních dětských filmových festivalů. Film získal podle informací producenta ocenění na osmi mezinárodních festivalech, z nichž celkem tři udělila dokonce dětská porota (Main Award of kids jury, 54. MFF Zlín 2014; Křišťálový šaton, 46th Festival of Ota Hofman – Ostrov nad Ohří; Kids Jury Prize, Montreal International Children's Film Festival – FIFEM).⁷²

---

⁷² Producent o filmu Pojedeme k moři: „Pojedeme k moři“ [online]. *Bioillusion.cz*. [cit. 18. 2. 2019]. Dostupné

Většina filmových recenzentů hodnotí film pozitivně a, ačkoliv s pojmy rodinný film a dětský film zacházejí poněkud volně, až synonymně, pokud jde o cílovou skupinu diváctva, mají jasno a jsou ve shodě s autory. Potvrzují, že se jedná o rodinný film, případně žánr označují jako dětský film, nicméně cílovou skupinu spatřují v širokém věkovém rozpětí diváků:

Mirka Spáčilová: „Po dlouhé době se totiž zrodil půvabný dětský film pro všechny generace.

Na začátku stál Nápad s velkým N, riskantní, ale ve své důslednosti nakonec únosný a nosný: vyprávět výhradně očima dítěte. Přesněji hledáčkem kamery, v níž jedenáctiletý školák našel báječnou hračku, a jak se ukáže, i netušenou zbraň.

<***> Od dob filmu Páni kluci tu snad nebyl dětský příběh s nadgeneračním přesahem, který by spojoval tolik hravosti, vtipu, dobrodružství a tajemství, aniž by zároveň strkal lidstvu pod nos zásadní sdělení. ⁷³

Někteří z recenzentů poukazují na občas panující méněcennost, která kolem filmů týkajících se dětí panuje:

Jan Gregor: „Ještě jsem neviděl film, který by zkombinoval žánr dětského filmu a koncept found footage. Tedy v Mádlově případě se samozřejmě nejedná o „nalezený filmový záznam“ jako ve filmech typu Záhada Blair Witch nebo Monstrum, ale princip je stejný: tvůrci si hrají s ideou, že vše, co vidíme na plátně, si natočili dva malí nadšení filmoví amatéři na svůj foťák.

<***> Příběh tedy na rozdíl od formy není nikterak výjimečný a v různých obměnách jsme variace na něj viděli ve stovkách filmů. Podstatné ale je, že Mádlovi se atmosférou podařilo vystihnout mentální krajinu, kterou obývají kluci těsně před pubertou.

<***> Jistě, Pojedeme k moři je pořád - co se týče žánru - „jen“ dětský film. Tím například na tiskové konferenci k Febiofestu organizátoři vysvětlovali, proč Mádlovův snímek nepozvali do soutěže Nová Evropa.

Už dlouho jsem si ale žádný český film tak neužil. Nikdy bych nečekal, že to napíšu, ale Pojedeme k moři se vystižením dětského vnímání světa vyrovná

---

z: <http://bioillusion.cz/cz/realizovane-projekty/pojedeme-k-mori/o-filmu/o-filmu.aspx>.

⁷³ Mirka Spáčilová. „RECENZE: Film pro všechny generace. Jiří Mádl vzkřísil Pány kluky“ [online]. *Idnes.cz*. 9. 4. 2014 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/film-televize/recenze-pojedeme-k-mori.A140409_164415_filmvideo_ts.

nejlepším filmům Věry Plívové-Šimkové.“⁷⁴

Nicméně například František Fuka, ačkoliv hodnotí film pozitivně, s propagačními materiály, které předpokládají, že film zaujme celou rodinu, nesouhlasí vůbec. Film je dle jeho názoru drsnější, než očekával. Přesto by byl rád, kdyby oslovil i děti. Cílové publikum hledá zejména mezi dospělými, kteří nostalgicky zavzpomínají na vlastní dětství.

František Fuka: „Nejzajímavější mi ale přišlo, že Pojedeme k moři rozhodně není „film pro celou rodinu“, jak tvrdí jeho slogan. Jsou v něm emocionálně velmi drsné scény a některé zvraty ke konci připomínají spíše drsná, syrová, nezávislá britská dramata (například Rozbitý svět).

<***> Já bych CHTĚL, aby se tenhle film líbil i dětem a aby ho dokázaly ocenit, ale mám silné pochybnosti, že osloví ty, kteří očekávají další Občanský průkaz nebo Něžné vlny (neřku-li GympI). Každopádně jsou propagační materiály silně zavádějící.“⁷⁵

Výjimkou z pravidla pozitivních reakcí budiž na závěr výňatek z kritické recenze Kamila Fily. Ten zpochybňuje samotný stěžejní princip filmu – autenticitu záběrování dětských představitelů.

Kamil Fila: „Mádlův debut nazvaný Pojedeme k moři je prezentován jako „dětský film typu Páni kluci“, na nějž mají chodit děti samy od sebe, nebo ještě obecněji jako „rodinný film“, na nějž mají chodit rodiče s dětmi.

<***> Forma podání naopak většině <recenzentů> připadá originální, podmanivá, hravá a vůbec báječná, protože nám umožňuje vidět svět dětskýma očima, což se vždycky hodí a je to tak nějak očištné.

Dovolil bych si to celé obrátit. Právě způsob, jak je film natočen, znemožňuje brát ho vážně, respektive, zakusit u něj hlubší emoce, které dospělým dají zpětně prožít zlomové okamžiky dětství, a z dětí zase činit dospělejší bytosti.

<***> Z Pojedeme k moři ale hlavně není moc jasné, jak by takový home made film vznikl. Představme si někoho, kdo simultánně točí a stříhá jakési výjevy ze svého života, o nichž vůbec neví, kam budou směřovat, a přesto tak nějak přibližně ví, kolik čeho ukázat. Jak může předem dramaticky cosi naznačit, když neví, co objeví? Nebo dotyčný kluk natočil desítky či stovky hodin materiálu a

⁷⁴ Jan Gregor. „RECENZE Zmrzlina, lži a video. Mádl dokáže dojímat i cyniky“ [online]. *Aktualne.cz*. 15. 4. 2014 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/film/recenze-zmrzlina-lzi-a-video-madl-pojedeme-k-mori/r~646c6a7ac47311e3a0a10025900fea04/?redirected=1549878473>.

⁷⁵ František Fuka. „Recenze: Pojedeme k moři – 80%“ [online]. *Fffilm.name*. 10. 4. 2014 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.fffilm.name/2014/04/recenze-pojedeme-k-mori-80.html>.

teprve, když se dozvěděl o své nevlastním bratrovi a adopci, vše sestříhal, aby to působilo jako příběh s velkou pointou?

<***> Čímž se dostáváme i k tomu, komu by takový film měl být určen. Kamarádům, široké veřejnosti, rodičům, dětskému psychologovi? Všechny varianty působí značně podivně a zneklidňujícím způsobem.“⁷⁶

Zdá se, že na rozdíl od většiny diváků a recenzentů se Kamil Fila zařadil mezi ty diváky, kteří nedokázali přistoupit na hru, kterou film nabízí. Nepřijali čtení filmu jakožto osobního příběhu vyprávěného přímo jedenáctiletým chlapcem, který si svůj film natočil sám. Z pohledu Umberta Eca se empirický divák minul s divákem modelovým (viz 2.2.2. Umberto Eco – modelový a empirický čtenář/divák).

3.2.4. Závěrem

Pojedeme k moři je příkladem filmu, kterému se z větší části daří oslovit zamýšlené publikum. Režisér filmu, producent i distributor shodně označují *Pojedeme k moři* jako rodinný film. Při analýze filmu jsem dospěla k závěru, že film skutečně vytváří prostor k oslovení jak dětského, tak dospělého diváctva. Nicméně z pohledu konceptů filmových teoretiků Browna a Babingtona je zde prostor k polemice, zdali nelze film namísto žánru rodinný film označit spíše jako dětský film. Z diváckých ohlasů, festivalových reakcí a recenzí vyplývá, že byl film ve větší míře skutečně přijat jak dětskými, tak dospělými diváky, za předpokladu, že divák přistoupil na „pravidla hry“ a přijal iluzi, že je film autentickým dílem malého chlapce. Někteří dospělí diváci však vyslovili rozpaky nad tematicky závažnějšími pasážemi filmu a nad jejich vhodností pro dětské diváky.

---

⁷⁶ Kamil Fila. „Marná Mádlova dětská hra na Formana“ [online]. *Respekt.cz*. 28. 4. 2014, aktualizace 4. 12. 2015 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/delnici-kultury/marna-madlova-detska-hra-na-formana>.

3.3. Lajka – film pro děti nebo pro dospělé?

Začátkem listopadu 2017 vstoupil do kin animovaný loutkový film režiséra Aurela Klimta *Lajka*. Film vypráví o osudu fenky Lajky, která se 3. listopadu 1957 stala prvním živým tvorem z planety Země, co se dostal na oběžnou dráhu. Protože ještě nebyla vyvinuta technologie umožňující návrat kosmické lodi zpět na planetu Zemi, byla Lajka v podstatě odsouzena k smrti ve vesmíru. Sovětský svaz o Lajčině smutném konci dlouhou dobu mlžil a podával rozporuplné informace o počtu dní, které pes strávil ve vesmíru i způsobu jeho smrti. V říjnu roku 2002 ruský vědec Dmitrij Malašenkov oznámil na vesmírném kongresu v Houstonu, že Lajka uhynula následkem stresu a přehřátí zhruba pět až sedm hodin po startu. Animovaný film Aurela Klimta předkládá divákům alternativní příběh osudu fenky Lajky. A sice takový, ve kterém pes při letu do vesmíru nezemře, ale úspěšně přistane na planetě Qem.

Otázka, kterou si kladu, je, zdali můžeme film *Lajka* označit jako dětský film, rodinný film nebo jestli ho do těchto kategorií řadit nelze. Zajímá mě, na jaké cílové publikum se film zaměřuje, nebo by se rád chtěl zaměřit, jakými prostředky tak činí, nebo nečiní, a zdali se mu to daří. *Lajku* jsem pro tyto účely vybrala z toho důvodu, že je to film, který v kritických ohlasech vzbudil právě otázky ohledně cílové skupiny diváctva.

3.3.1. Propagace

Film *Lajka* byl v propagačních materiálech zveřejněných na oficiálních internetových stránkách filmu i českého distributora (A-Company) představován následující anotací:

„Nelehký je život fenky Lajky na periférii ruského velkoměsta. Po svém odchytu je násilně přeškolena na průkoptici kosmonautiky. Záhy po startu Lajky do vesmíru následuje množství dalších zvířat překotně vypouštěných z Hustonu a Bajkonuru. Zvířata bloudí vesmírem až nakonec za pomoci černé díry šťastně obydlí vzdálenou planetu. Po nedlouhé době jejich harmonického nikým

nerušeného soužití s místními živočichy k nim však doputuje i první člověk a harmonický i ten holý život zvířat je rázem ohrožen.

Je fascinující jakým způsobem se člověk povýšil nade všechny živé tvory na Zemi, jak rozhoduje o jejich bytí či nebytí a jak bohorovně s nimi zachází obzvláště ve jménu vědy. Je to myslím velké téma a pro animovaný film jak stvořený.⁷⁷

Jak je vidno, anotace nastiňuje především filmovou zápletku, dále naznačuje žánrové rysy dobrodružného sci-fi, seznamuje se zvířecí protagonistkou a slibuje etický přesah. Povšimněme si, že v anotaci není výslovně napsáno, zdali se jedná o film dětský, rodinný nebo určený výhradně dospělému publiku.

Oficiální filmový trailer doplňuje představu budoucího filmu především o jeho výtvarnou stránku. Roztomilou fenku Lajku v traileru doprovází barevná roztodivná mimozemšťaná a na straně antagonistů obludní a deformovaní lidé⁷⁸.

Představu o žánru a typu cílového publika doplňují také další upřesňující údaje. Oficiální stránky filmu pojmenovávají žánr jako loutkové sci-fi. O cílovém publiku však mlčí. Stránky distributora pojmenovávají žánr konkrétněji, a sice jako loutkový animovaný sci-fi muzikál. Dále uvádějí údaj o přístupnosti filmu, kterou označují jako MP – mládeži přístupno.

Nicméně slovenský distributor je k filmu přísnější, podle distribučního listu ASFK nese doporučená přístupnost označení MP 12 – tedy doporučená přístupnost od 12 let⁷⁹.

Sám autor filmu Aurel Klimt uvádí v rozhovorech, že je film adresován především starším dětem navštěvujícím druhý stupeň základní školy⁸⁰.

Otázkou je, zdali se autorovo sdělení k potenciálním českým divákům doneslo. Zdali byl film propagován jako film pro tzv. *tweens* publikum (čerstvě náctiletí).

---

⁷⁷ Oficiální internetové stránky filmu Lajka [online]. *Lajka.eu*. [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.lajka.eu/>.

Nebo : Distributor o filmu Lajka: „Lajka“ [online]. *A-company.cz*. [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.a-company.cz/cs/movie/detail/68>.

⁷⁸ Trailer filmu Lajka na YouTube kanálu distribuční společnosti A-Company [online]. *Youtube.com* [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=fvsHN82ZHOw>.

⁷⁹ Slovenský distributor ASFK o filmu Lajka: „Lajka“ [online]. *Asfk.sk*. [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.asfk.sk/film/lajka>.

⁸⁰ Jan Gregor: „Někteří diváci si na Lajku budou stěžovat. Ale jsme na to připravení, říká režisér Aurel Klimt“ [online]. *Aktualne.cz*. 3. 11. 2017 [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/nekteri-divaci-si-na-lajku-urcite-budou-stezovat-ae-jsme-pri/r~3c039584c00211e7b8900025900fea04/?redirected=1517739057>.

Myslím, že ne. Zdá se, že český distributor se rozhodl jít cestou propagovat film co nejširšímu publiku, a proto nikde neuvedl označení *dětský film*, ani označení *rodinný film*, natož film pro náctileté. Kdo si nepřečetl rozhovor s autorem, mohl cílovou skupinu pouze odhadovat. Údaje distributora přitom napovídají, že se bude jednat o dětský film vhodný i pro nejmenší publikum. Slibuje animaci, zvířecí hrdinku, muzikál, ponaučení, rysy vyloženě typické pro dětský film (viz 2.2.1. Dětský film). Jméno režiséra Aurela Klimta si potenciální divák mohl spojit s *Fimfárem Jana Wericha* (2002, Vlasta Pospíšilová, Aurel Klimt), pohádkovým animovaným filmem, na kterém se Klimt režisérsky podílel. I z toho důvodu mohl divák očekávat další podívanou vhodnou i pro malé děti. Svou roli mohl sehrát i mnohdy mylný rozšířený předsudek, a sice, že animovaný film rovná se automaticky film pro děti. Nadto byl snímek promítán často v odpoledních hodinách, obvykle věnovaných projekcím pro nejmenší diváctvo. K mladým pubertákům, a tedy k tvůrci primárně zamýšlenému publiku, se dost možná film dostával jen obtížně.

3.3.2. Analýza filmu – způsoby, kterými promlouvá k divákům

Ze způsobu propagace filmu se dá odhadovat, že na film dorazily především rodiče s malými dětmi (4-10 let), ačkoliv autorský záměr byl oslovit pubertáky z druhého stupně základní školy. Nyní se zaměřím na to, co potenciální diváci v kině skutečně viděli a jakými prostředky mohl film oslovit různá potenciální publika. Při bližším pohledu na film se zdá, že *Lajka* cílí rozdílnými prostředky na dvě různá publika, na děti a dospělé. Z hlediska filmových teoretiků Browna a Babingtona by se jednalo o kategorii filmů, jejichž komunikace s divákem probíhá skrze tzv. *oslovování dvou cílových publik* (*double/dual address*, viz 2.3.2. Oslovování dvou cílových publik). Dle mého názoru by se dokonce dalo uvažovat i o snaze oslovit rozdílnými prostředky hned tři různá cílová publika, nejmenší děti, tweens a dospělé.

Na filmu lze pozorovat typické rysy zacílení na nejmenšího dětského diváka. Hlavní postavou je zvířecí hrdinka, zatímco dospělé lidské figury hrají roli antagonistů. Dalším typickým znakem zacílení na děti je pozhnaný počet

muzikálových čísel. Syžet *Lajky* vyzdvihuje kvalitu komunitního soužití (láskyplné soužití zvířat a mimozemšťanů, kteří se odmítají vzájemně požírat), obsahuje morální poselství (zamyšlení nad zneužíváním moci člověka nad zvířetem) a v závěru vyloučí negativní narušující sociální elementy v podobě spacifikování masožravých kosmonautů, kteří na mimozemské planetě uvíznou spolu se zvířaty, ale odmítají stát se vegetariány. Dále film sází na dětinskost skrze vyobrazení roztomilých barevných mimozemšťanů a zvířat. Zejména během scén, v nichž se vyskytují Lajčina štěňátka, uplatňuje film přímočarou hru na city. Ačkoliv je zde řeč o dětinskostech, dospělý divák, který jde na film se svým potomkem, s určitou dávkou infantilit nejspíš počítá. Ovšem *tweens* publikum, na které autor zřejmě chtěl mířit, dětinskost dost možná nepřekousne. Je známo, že čím jsou děti starší, tím víc je zajímá dospělejší obsah filmů a k dětinskostem se staví s nechutí⁸¹. Mladý teenager již nechce být považován za „mrně“, z toho důvodu se obávám, že Lajčiny dětinskosti bude považovat za trapné.

Vedle typických prostředků mířících na nejmenší děti sledujeme v *Lajce* paradoxně i takové scény, u kterých by se dalo diskutovat dokonce o nevhodném obsahu. A to zejména v četných scénách, kde vystupuje sexuálně náruživý mimozemšťan Quirkkrk. Mimozemšťan, jehož tělo je pokryto množstvím lepkavých údů, myslí jen na jedno a příchod pozemšťanů (zvířat i lidí) na planetu vnímá jako příležitost k sexuální promiskuitě. Sexuální narážky jsou někdy více či méně obrazné (Quirkkrk pokoušející se rozepnout kosmonautovi zip skafandru u zadku; mimozemšťani vzhledem připomínající pohlavní ústrojí), jindy doslovné (zazní i slovo kopulace). Tyto momenty spíše než děti ocení dospělí, ale jen v případě nejsou-li v kině se svým nejmladším potomkem, kterému možná budou muset po filmu věnovat lekci z biologie. Nabízí se vysvětlení, že právě tyto motivy byly cíleny na mladé pubertáky. Stejným směrem byl zřejmě cílen i tzv. záchodový humor, který se projeví například ve scéně, kdy kosmonaut Jurij cestující vesmírem kadí zádí v zád' černé díře.

Vzhledem k tomu, že *Lajka* reaguje na skutečnou historickou událost, dá se očekávat, že se ve filmu objeví historické narážky, které osloví dospělé publikum, co si studenou válku mezi USA a SSSR a okolnosti s ní spojené vybavuje. Na dospělé tedy míří zejména satirické historické narážky na studenou válku a na stereotypní myšlení o USA a Rusku/SSSR. Ve filmu se objeví i nápisy psané

---

⁸¹ Noel Brown, Bruce Babington. Introduction: Children's Films and Family Films. In: Titíž (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 8.

v azbuce, tedy písmo, které dnešní děti ani pubertáči běžně nepřečtou. Dospělácké narážky (nejen historické, ale rovněž sexuální, zmíněné výše) jsou zejména pro malé děti nesrozumitelné a hrozí ztráta jejich pozornosti. Podle Browna a Babingtona tkví největší kouzlo úspěšných filmů, které komunikují s diváky skrze *oslovování dvou cílových publik*, ve schopnosti neztratit zájem dítěte ve chvíli, kdy se na plátně odehrává něco, co je namířeno spíše k rodičům⁸². Neztratit zájem dítěte lze přitom tak, že se na dítě v inkriminované scéně zaměříme jinými prostředky. V některých případech se to Lajce přeci jen daří. Například ve scéně, kde ruský kosmonaut opravuje kosmickou loď pomocí srpu a kladiva. Dospělí ocení vtip s využitím srpu a kladiva. Malému dítěti tyto symboly sice nic neříkají (doufejme...), ale baví se při kosmonautově zápolení připomínajícím Pata a Mata.

Lajka je rozkročená několika směry, což je bohužel diváckému zážitku spíše ku škodě. Pokud by měl být film vyloženě pro čerstvě náctileté (tweens), budou tyto děti trpět u písniček a infantilit. Pro malé děti se zdá být film nevhodný kvůli sexuálnímu obsahu, dále budou nejmenší děti ztrácet pozornost u dospěláckých vtipů. Dospělý si užije všechny hyperboly, politické a ideologické satirické narážky, nicméně pokud se vydá do kina sám, budou ho podobně jako tweens otravovat infantility. Pokud se dospělý vydá do kina s dítětem, dá se předpokládat, že infantility zkousne, ale bude trnout u pro děti nevhodných pasáží.

3.3.3. Ohlasy diváctva a recenze

Z diváckých ohlasů vyplývá, že skutečně v mnohých případech došlo k rozčarování ohledně cílového publika. Mezi diváckými ohlasy se opakují poznámky ohledně vtipů, které nemohou děti pochopit a musí je nudit, ohledně nevhodných sexuálních obsahů. A na druhé straně ohledně infantilit. Diváci se vyloženě ptají, komu je film určen?

---

⁸² *Tamtéž*, s. 9.

Z diváckých ohlasů na CSFD.cz:⁸³

Vančura: <***> spoustu vtipů nemohou děti pochopit, což mě spolu s 85 minutovou stopáží přivádí k otázce, zda je Lajka skutečně primárně určena dětským divákům, protože je podle mě pro ně prostě moc dlouhá. <***> Během projekce jsem navíc neměl pocit, že by se dětské publikum v kině nějak extra bavilo - neslyšel jsem je snad jedinkrát se zasmát (zato se tam vedle mě nějaký týpek permanentně chechtal fórům typu srp a kladivo na palubě kosmické lodi, což je přesně ten typ humoru, který nemají děti šanci pobrat).

DareDeer: Je mi záhadou, pro koho má být film určen - pro dospělé diváky je příběh příliš infantilní a plochý, pro dětského diváka zase nevhodný pro vulgární, záchodový humor. Narážky na socialismus děcko ani nepochopí.

Chilly00: Pro koho film je? Opravdu nevím (vzhledem k promítání v odpoledních hodinách, bych tipla, že pro děti). Pro dospělé je to nudné a infantilní, pro děti taky nudné a navíc i nevhodné. Dějová linka víceméně absentuje, fikční svět je obydlený nesympatickými a ošklivými postavami... vtipy jsou nevtipné, často nevhodné - ať už rasistické nebo prostě fakt úchylné. Film působí celkově hodně úchylným dojmem a to, že někoho rozesměje je pro mě nepochopitelné. Rusové jsou vykreslení jako neustále opilý a neschopný národ - nechápu, jak se jim podařilo dostat Lajku do vesmíru? Politické nářky krajně omšelé a pro děti samozřejmě naprosto nepochopitelné.

Hanver: Pro děti chvílemi nesrozumitelné, pro dospělé chvílemi infantilní, celkově povedena oddychovka s milými pasazemi.

Lucie.Luca: Filmu pravděpodobně uškodí, že jej kina vytrvale řadí do promítacího času vyhrazeného pro dětské návštěvníky. Domnívám se, že bude dobrým tipem pro technicky zaměřené milovníky animovaných filmů, kteří se nebrání absurdnímu humoru – rozhodně bych ho nedoporučovala coby odpolední rodinnou oddychovku pro rodiče s dětmi, avšak pro ty, jimž sedí nekonvenční satirické pojetí historických skutečností v kombinaci s českým precizním animátorským řemeslem, může být příjemným překvapením: já dávám za pět.

asi_takovej_: asi_takovej_pocit, jako vedet, ze deti, ktery jste na to vzali, musite okamzite po skonceni zabít pro jejich vlastni dobro, protoze tenhle film jim udelal prvotridni lobotomii.

---

⁸³ Profil filmu Lajka na CSFD.cz [online]. Csfid.cz. [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.csfid.cz/film/296429-lajka/komentare/>.

Rozpaky nad určením cílové skupiny diváctva přiznávají ve svých textech také recenzenti:

František Fuka: „Opravdu upřímně by mě zajímalo, co bude na tento film říkat mládež, která je odkojená videohrami, Disneyovkami, ta trochu starší i animáky Tima Burtona. <***> Teoreticky bych chápal, že se *Lajka* může líbit lidem, kterým je dnes kolem 50 let a někdy před 30 lety opravdu hodně hulili (například fanouškům Ralpa Bakshiho).“⁸⁴

Marcel Kabát: „Teenageři a dospělí diváci bez dětí patrně ocení propracované muzikálové číslo sexuálně náruživého mimozemského nezmara, naopak pro dospělý doprovod ratolestí může být tato scéna poněkud za trest – což jí samozřejmě neubírá na zábavnosti.“⁸⁵

Tomáš Stejskal: „V tom ohledu <hrdinové jsou malí ušmudlaní psíci> nepochybně *Lajka* své cílové publikum do deseti let osloví – vždyť kolik dětí si oblíbí podobně pomuchlanou hračku víc než nejnovější a nejbarevnější výrobky?

Film ovšem jindy nezapnými vtípky třeba o tom, že ucpaný záchod v kosmické lodi bude "průser", cílí na starší školáky. A když si utahuje ze sovětské propagandy či dalších okolností studené války, míří už pouze na dospělé, jimž však nemá co nabídnout. Vůbec je otázka, jak zafunguje na samotné děti, odchované mnohem komplikovanějšími a přitom jasněji vyprávěnými příběhy disneyovek a jiných současných pohádek.“⁸⁶

Mirka Spáčilová: „Zasněžený Bajkonur šedých paneláků s vodkou a rvačkou o jedinou hlávku zelí otevře vyprávění s přesně vyladěnou, němou bezútěšností, jaká navnadí starší diváky. Ale sotva nastoupí titulní fenka a její štěňata v podobě roztomilých plyšáků, zběhne film k dětem, včetně doslovných dialogů.

Obě polohy dál střídá, což mu ubírá na půvabu tak jako zprvu hravé častušky v čele s úvodní písní *Bojte se, psové, my jsme rasové*, jejichž melodika však postupně splývá.

<***> A že milá podívaná s originálními bytostmi nevybírám zatačky nadgenereční zábavy: buď je zasvěcena včetně azbuky, či žvatlavě dětská,

---

⁸⁴ František Fuka. „Recenze – *Lajka*“ [online]. *Fffilm.name*. 31. 10. 2017 [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.fffilm.name/2017/10/recenze-lajka-30.html>.

⁸⁵ Marcel Kabát. „RECENZE: *Lajka* se ve vegetariánském ráji setkává s úchylným mimozemšťanem“ [online]. *Lidovky.cz*. 2. 11. 2017 [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/recenze-lajka-se-ve-vegetarianskem-raji-potkava-s-uchylnym-mimozemstanem-1rp-/kultura.aspx?c=A171101_095437_In_kultura_jto.

⁸⁶ Tomáš Stejskal. „Animovaná filmová *Lajka* v kosmu neuhynula ani nezemřela, našla novou planetu“ [online]. *Ihned.cz*. 3. 11. 2017 [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-65938610-lajka-aurel-klimt-film-animace-recenze>.

ale málokdy přirozeně rozkročená nad oběma světy.“⁸⁷

Rozpačitý ohlas diváků i recenzentů budiž názornou ukázkou toho, jak může žánrová nejasnost v oslovování cílového publika negativně ovlivnit divácký zážitek.

3.3.4. Závěrem

Lajka se ukazuje být příkladem filmu, který nelze jednoznačně zaškatulkovat jako film dětský nebo rodinný. Autor chtěl filmem oslovit mladé pubertáky. Český distributor chtěl oslovit všechny věkové kategorie. Samotný film některými prostředky oslovuje nejmenší publikum, pubertáky i dospělé, zároveň ale také jinými prostředky nejmenší publikum, pubertáky i dospělé odpuzuje. Ve výsledku si s diváckým zacílením nevedí rady ani filmoví recenzenti ani samotní diváci. Nicméně možná právě fakt, že se *Lajka* přičí jakýmkoliv kategoriím, z ní dělá pozoruhodný film plný bizarních a překvapivých zvrátů.

3.4. Po strništi bos – o dětech pro děti?

Po strništi bos režiséra Jana Svěráka je filmovou adaptací stejnojmenné autobiografické knížky Zdeňka Svěráka. Autoři film řadí do volné tetralogie osudu jednoho muže na pozadí dějin 20. století, která kromě *Po strništi bos* zahrnuje dále *Obecnou školu* (1991, Jan Svěrák), *Kolju* (1996, Jan Svěrák) a *Vratné lahve* (2007, Jan Svěrák). V případě *Po strništi bos* jde o civilní příběh malého kluka, odehrávající se na pozadí konce druhé světové války. *Po strništi bos* jsem pro analýzu vybrala z toho důvodu, že se dle mého názoru jedná o typického zástupce žánru film o dětech (viz kapitola 2.5.). Ačkoliv se film vyznačuje vyprávěcími postupy, které kladou důraz na úhel pohledu malého Edy, a dalšími

---

⁸⁷ Mirka Spáčilová. „RECENZE: Kosmonaut opravuje srpem a kladivem, Lajka školí vegetariány“ [online]. *Idnes.cz*. 1. 11. 2017 [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/lajka-animovany-muzikal-recenze-aurel-klimt-fmd-/filmvideo.aspx?c=A171101_110613_filmvideo_ts.

typickými tematickými a motivickými obsahy dětských filmů, jak je popisují filmoví teoretici Brown a Babington (viz kapitola 2.2.1.), cílí nicméně na dospělého diváka. Přestože tedy film podle mého názoru využívá podobné vyprávěcí postupy jako například výše analyzované *Pojedeme k moři*, využívá je k jiným účelům. V následujících podkapitolách budu sledovat, jakým způsobem tak činí.

3.4.1. Propagace

Dětský pohled na svět, který dominuje *Po strništi bos*, nastiňují už filmové anotace. Takhle zní anotace zveřejněná producentem filmu (Biograf Jan Svěrák):

„Edu Součka, jeho maminku a tatínka už známe z filmu *Obecná škola*. Nyní jsme však v Protektorátu, kdy je rodina osmiletého Edy donucena vystěhovat se z Prahy na venkov k příbuzným.

Městečko, kde chlapec dosud trávil jen prázdniny, se nyní stává jeho domovem. Mladá městská rodina se musí přizpůsobit novému prostředí a také soužití pod jednou střechou s tetou a jejími příbuznými, což zahrnuje i velmi přísného dědečka.

Eda má před sebou nelehký úkol: najít a obhájit své místo v místní klukovské partě, jejíž svět je naprosto odlišný od jeho městského. Čeká ho cesta k hledání odvahy, ale také k nečekaným rodinným tajemstvím, která vyplouvají na povrch. Svět dětí a dospělých se sbíhá v hledání odvahy a hrdinství. I v nelehkých dnech války může být totiž nejtěžší prokázat odvahu vůči vlastní rodině.“⁸⁸

Kromě zřetele na hlavního dětského hrdinu a jeho pohled na svět výše uvedená anotace nastiňuje dramatické události v pozadí děje, které nebývají zrovna typické pro žánr dětský film, nicméně jej nemusí nutně vylučovat. Nastíněný děj filmu napovídá, že se bude jednat spíše o rodinné drama na pozadí velkých dějinných událostí. Anotace také slibuje konfrontaci světa dětí se světem dospělých. Povšimněme si dále zmínky o souvislosti postav z filmu *Po strništi bos* s již kultovním filmem *Obecná škola*. Právě tato zmínka může navnadit

---

⁸⁸ Producent o filmu *Po strništi bos*: „*Po strništi bos*“ [online]. *Sverak.cz*. [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.sverak.cz/filmy/po-strnisti-bos/>.

budoucího diváka filmu k očekávání podobného žánru, jakým byla právě *Obecná škola*, tedy rodinného dramatu odlehčeného humorem. A to i přesto, že producentská anotace filmu *Po strništi bos* výslovně humor nezmiňuje a neslibuje.

Distributorská anotace (Bioscop) rozvíjí sdělení o filmu o autobiografickou rovinu vyprávění a upřesňuje jeho žánrové vymezení:

„Film *Po strništi bos* čerpá ze vzpomínek na dětství, které prožil Zdeněk Svěrák za války na venkově. Svým námětem zapadá do řady filmů *Obecná škola*, *Kolja* a *Vratné lahve*, v nichž rodinná tvůrčí dvojice vypráví o různých fázích života mužského protagonisty na pozadí dějinných událostí.

Osmiletý Eda je vytoužené, opatrované dítě, které rodiče střeží víc, než je zdrávo, protože o jedno dítě už přišli. A tak je Eda náhradník. Edu Součka, jeho maminku a tatínka už známe; o pár let později, než se odehrává příběh filmu *Po strništi bos*, se odvíjí jejich poválečný život na pražském předměstí ve snímku *Obecná škola*. Nyní jsme však v období Protektorátu, kdy je Edova rodina donucena vystěhovat se z Prahy na venkov k příbuzným. Malé město, kde chlapec doposud trávil jen krátké chvíle prázdnin, se na čas stane jeho domovem. Rozměry válečného konfliktu, který rodině obrátil život naruby, vnímá chlapec milosrdnou dětskou optikou, jež nabízí hlavně prostor pro tajuplná dobrodružství. Eda tak nachází cestu nejen k místní klukovské partě, jejíž svět je tolik odlišný od městského a v níž musí obhájit své místo, ale také nečekaným rodinným tabu, která vyplouvají na povrch, a rovněž k vlastní odvaze. *Po strništi bos* je lyrický film o dětství a hrdinství v každém z nás a uzavírá tematickou tetralogii tvorby Jana a Zdeňka Svěrákových – tetralogii o jedné generaci.“⁸⁹

Jak vidno, distributor se v anotaci podobně jako producent odkazuje k předcházejícím filmům autorské dvojice Zdeňka a Jana Svěrákových. Tentokrát ovšem ne pouze k *Obecné škole*, ale i ke *Koljovi* a *Vratným lahvím*, tedy filmům o něco méně humorným. Dále distributor vyzdvihuje lyričnost filmu – opět atribut, který nejenže nebývá komediím vlastní, ale ani dětským filmům.

Producent i distributor shodně představují film jako dobrodružný příběh vyprávěný pohledem dětského hrdiny na pozadí dramatických dějinných událostí. Příběh, ve kterém se dětský pohled na svět setkává s pohledem dospělým. Jak producent, tak distributor ve větší či menší míře zmiňují souvislost filmu s některými dalšími snímky autorské dvojice Zdeňka a Jana Svěrákových. Což

⁸⁹ Distributor o filmu *Po strništi bos*: „*Po strništi bos*“ [online]. *Bioscop.cz*. [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <http://bioscop.cz/databaza/po-strnisti-bos/>.

může být pro budoucího diváka dvousečnou zbraní – buď divákovi tato informace pomůže v orientaci v žánru, nebo naopak vzbudí mylná žánrová očekávání, taková, která se nenaplní.

Teaser a trailer filmu nabízejí spíš než informace vzhled do nálady filmu. Teaser slibuje úsměvné i dramatické situace, navozuje pocity líbivosti a dojemnosti, hru na city umocňuje česká hymna, jež zní v pozadí.⁹⁰ Trailer s komentářem Zdeňka Svěráka zas více než co jiného vzbuzuje pocit nostalgie po dětství. A to ačkoliv se jedná o dětství prožité v nesnadných dobách.⁹¹

Stejný motiv je použit i ve filmu o filmu. Zdeněk Svěrák zde popisuje *Po strništi bos* jako vzpomínku na období protektorátu, které zažil jako malý chlapec. Režisér filmu, Jan Svěrák, hovoří o filmu s větším odstupem. Přiznává obavy, že měl strach, aby film nebyl příliš podobný *Obecné škole*, nicméně tvrdí, že tentokrát natočil úplně jiný film. Přesto spatřuje mezi *Obecnou školou* a *Po strništi bos* něco společného, a sice humor, něhu a nostalgii. Dále film charakterizuje jako komorní příběh na pozadí velké dějinné události, příběh o rodině, vyprávěný očima malého chlapce. Uvádí, že ačkoliv je film vyprávěn očima malého Edy, vnímá ho jako film pro všechny, hlavně pro dospělé. Myslí si, že děti z filmu pochopí nanejvýš třicet procent.⁹²

V rozhovorech novinářů s autory bohužel otázky po žánrovém zařazení filmu či jeho cílovém diváctvu nepadají.⁹³ Jádrem rozhovorů jsou otázky o autentičnosti filmového děje a vzpomínání na dětství Zdeňka Svěráka. A to i přesto, že Zdeněk Svěrák uvádí, že „*Po strništi bos* není, a to zdůrazňuji, není kronika naší rodiny. Od té jsme se jen odpíchli.“⁹⁴ Vedle autentičnosti novináře zajímá srovnání *Po*

---

⁹⁰ Teaser filmu *Po strništi bos* na oficiálním YouTube kanálu Jana Svěráka [online]. *Youtube.com*. [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=blqPOTGgF2E>.

⁹¹ Trailer filmu *Po strništi bos* [online]. *Sverak.cz*. [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.sverak.cz/strnisti-bos-trailer-filmu/>.

⁹² Film o filmu *Po strništi bos* na oficiálním YouTube kanálu Jana Svěráka [online]. *Youtube.com*. [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=y7q8i9A2faA>.

⁹³ Vladimír Kroc, Rostislav Taud. „S dědečkem jsem se nikdy moc nesblížil.“ Zdeněk Svěrák o skutečných autobiografických motivech ve filmu *Po strništi bos* [online]. *Dvojka.rozhlas.cz*. 5. 9. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/s-dedeckem-jsem-se-nikdy-moc-nesblizil-zdenek-sverak-o-skutecných-7460237>.

Mirka Spáčilová. „Už si nemusím dokazovat, že tátovi stačím, věří Jan Svěrák“ [online]. *Idnes.cz*. 13. 8. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/film-televize/jan-sverak-rozhovor-po-strnisti-bos.A170811_093446_filmvideo_ts.

Jiří Kubík. „Rozhovory: Natočili jsme náš poslední film, říkají otec a syn Svěrákovi“ [online]. *seznamzpravy.cz*. 20. 6. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/novy-film-od-sveraku-zabranit-aby-nam-ho-ukradli-pred-premierou-nejde-33111>.

⁹⁴ Vladimír Kroc, Rostislav Taud. „S dědečkem jsem se nikdy moc nesblížil.“ Zdeněk Svěrák o skutečných autobiografických motivech ve filmu *Po strništi bos* [online]. *Dvojka.rozhlas.cz*. 5. 9. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/s-dedeckem-jsem-se-nikdy-moc-nesblizil-zdenek-sverak-o-skutecných-7460237>.

strništi bos s předchozími filmy tetralogie otce a syna Svěrákových. Srovnání nicméně neprobíhá v rovině žánrového vymezení, ale v rovině odhadů divácké návštěvnosti.

Zdá se, že autoři, producent, distributor i novináři kolem žánrového vymezení a cílového diváctva spíše krouží, nekonkretizují. Určitá žánrová očekávání mohou vzbudit odkazy na další filmy dvojice Jana a Zdeňka Svěrákových, konkrétně na *Obecnou školu*, *Kolju* a *Vratné lahve*.

3.4.2. Analýza filmu – způsoby, kterými promlouvá k divákům

Nejprve se při analýze filmu zaměřím na vyprávěcí postupy, témata a motivy, které jsou zpravidla vlastní žánru dětský film tak, jak jej uvádějí filmoví teoretici Brown a Babington (viz kapitola 2.2.1.). Poté mě bude zajímat, co je na filmu „dospělácké“, a tedy proč *Po strništi bos* dle mého předpokladu do žánru dětský film nespadá, nýbrž spadá do žánru jmenovaného Brownem a Babingtonem jako film o dětech (viz kapitola 2.5.).

Podobně jako v dříve analyzovaném *Pojedeme k moři* (viz kapitola 3.2.2.), je i v *Po strništi bos* hlavní postavou dítě a nejvýraznějším prvkem vlastním zejména žánru dětský film jsou vyprávěcí postupy, které upřednostňují perspektivu dětské postavy. Už samotný začátek filmu přejímá hledisko dětského hrdiny. Malý Eda čůrá z mostu na vlak a omylem počůrá vojáky. Ze strachu z odplaty se běží schovat domů pod postel. Scéna je natočena zveličeně dramaticky, je zjevné, že vojáci, kteří se pustili za Edou a stíhají ho po cestě domů, jsou ve skutečnosti jen chlapcovy představy. Reální vojáci zůstali zřejmě ve vlaku. Film se ale snaží navodit pocity malého Edy, který vnímá situaci zjitřeně. Důraz na chlapce a jeho úhel pohledu drží film po celou stopáž. Sledujeme, jak se kluk vypořádává s novou životní etapou, s novým prostředím, jak zvládá přechod z města na venkov, jak si hledá nové kamarády, jak se sbližuje se širokou rodinou, jak odhaluje rodinná tajemství. Důsledně dodržaná perspektiva hlavního dětského hrdiny je dodržena i v předávání informací divákovy. Veškeré informace, které má divák k dispozici, jsou ty, které má i kluk. Pokud se rozhodnou dospěle

postavy Edovi něco zamlčet, zůstane v nevědomosti také divák. Samozřejmě s tím rozdílem, že dospělý divák s životními zkušenostmi si dovede leccos domyslet.

Hledisko chlapce se odráží také ve způsobu snímání kamery. Při scénách, ve kterých vystupuje větší počet postav najednou, kamera rámuje především Edu, a to i když třeba zrovna mlčí a jednájí dospělí. V takové chvíli sledujeme, jak se chlapec tváří a odhadujeme, jak situaci, co se kolem něj odehrává, vnímá. Samotné postavení kamery se snaží přebírat výšku chlapce. Ve filmu se tak setkáme i s pohledy vnímanými z dětské perspektivy. Zaujmou především pohledy, které vzbudí pocit ohrožení či strachu z neznáma, když se před chlapcem tyčí zamračený dědeček, obávaný strýc Vlček nebo vysoká hřbitovní zeď.

Perspektivu dětského hrdiny podporují také mnohé stylizované snové scény či představy. Vesměs realistické obrazy, které filmu dominují, jsou tak v několika místech přerušeny například představou, ve které strýc Vlček s dlouhými vlčími drápy rdousí babičku, nebo představou, ve které kamarád Vlastík mává gumovými nohama, které mu přejel tank, či snovou scénou, ve které se Vlastíkův kolečkový stroj poháněný leteckým benzínem vznese do vzduchu. Tvůrci neopomněli ani takové drobnosti jako na funici koně na pohyblivých fotografiích nebo mrkající holčičku vyobrazenou na bankovce, která připomíná Edovi holku z nedalekého zahradnictví.

Kromě vyloženě nerealistických snových scén či představ podporují perspektivu dětského hrdiny také lyrické obrazy všedních drobností života, jejichž zdůrazněním skrze fascinovaný Edův pohled vzniká pocit magičnosti. Většinou se jedná o scény, ve kterých Eda tiše pozoruje daný výjev. Například babičku vykonávající čínskou medicínu, nebo ženské, co drhají husí peří, či přírodní jevy, jakými jsou včely, holubi, saranče či králičí oči, které zbyly po jeho stažení z kůže.

Podobně jako *Pojedeme k moři* (viz kapitola 3.2.2.) i *Po strništi bos* se vyznačuje tématy či motivy, které bývají vlastní dětským filmům, jako jsou přátelství, v tomto případě klukovské přátelství v partě, dále rodinné hodnoty, sounáležitost nebo dobrodružné situace. Eda jakožto „blbej Pražák“ je testován vesnickou partou kluků při chůzi po strništi bos. Poté, co projde zkouškou a je přibrán do party, zažívá s chlapci nejedno dobrodružství. Například, když se kluci

společnými silami snaží dostat z hořícího doupěte postaveného z hřbitovních věnců. Nebo když se kluci vydají do lesa za spadlou leteckou rezervní nádrž, i přes obavy, že by se mohlo jednat o bombu. Dobrodružné situace prožívá Eda také se členy vlastní rodiny. Například když s tatínkem kradou v cukrovaru, nebo když se s maminkou schovávají před kroupami ve stohu obilí. Rodinné hodnoty posiluje také vztah Edy k zapovězenému strýci Vlкови. Je to právě Eda, který jako jediný z rodiny dokáže Vlka bez předsudků přijmout a nastavuje ostatním členům zrcadlo jejich zaslepenosti.

Přestože film vykazuje výše uvedené vyprávěcí postupy, témata a motivy vlastní dětským filmům a zároveň byl uváděn v kinech s označením přístupno bez omezení, tedy neočekává se, že film obsahuje dětem nevhodné scény ve smyslu nepřiměřeného násilí nebo explicitního zobrazení sexuality, domnívám se, že se jedná o film určený především dospělému diváctvu. Z žánrů, které uvádějí Brown s Babingtonem, bych *Pojedeme k moři* zařadila mezi tzv. filmy o dětech, tedy filmy, jejichž hrdinou je dítě a které se obdobně jako dětské filmy zaměřují na dětské strachy nebo fantazie, ale nejsou primárně určeny pro dětského diváka (viz kapitola 2.5.).

Film se dotýká vážných témat a motivů, která v dětských filmech nebývají běžná. Odehrává se na pozadí válečného konfliktu, obsahuje mnohé narážky na život v protektorátu. Většinou skrze dospělácké postavy, které mezi sebou válečný stav a okupaci Němci probírají, podnikají drobné protesty nebo se přímo účastní odboje. Nicméně to všechno se odehrává pouze v náznacích. Před Edou, jehož hledisko je ve filmu upřednostněno, se snaží dospělé figury nešťastnou realitu okupace skrývat. Vážné hovory jsou chlapcem vyslechnuty omylem nebo mimochodem, jeho otázky po vysvětlení jsou ignorovány. Domnívám se, že se i dětské filmy mohou zabývat závažnými tématy jako je život za okupace, ale musí být tato témata podána tak, aby je dítě bylo schopné pochopit. V případě *Po strništi bos* potenciální dětský divák vedený hlediskem malého Edy zůstane při sledování filmu stejně jako Eda zanechán s vlastní nevědomostí a pocitem křivdy, že mu dospělí nechtějí nic pořádně vysvětlit a odmítají jej zasvětit do svých záležitostí. V tomto smyslu film daleko lépe komunikuje s dospělým divákem znalým historie a životních zkušeností. Dítě se dle mého názoru při sledování *Po strništi bos* bude při scénách obsahujících narážky na období okupace nudit a bude ponecháno v nepříjemném nepochopení. Na druhé straně dospělý divák

nejen, že se nostalgicky dokáže vcítit do oněch okamžiků, kdy ho jako dítě dospělí vynechávali z „důležitých“ rozhovorů, ale dokáže nahlédnout situaci i z pozice dospělého, který se snaží chránit své děti před nešťastnou pravdou a za narážkami při svých životních zkušenostech a znalosti historie spatří napětí a naléhavost situace.

Pohled dospělého diváka dle mého názoru předjímá i samotná struktura syžetu *Po strništi bos*. Ta je specifická svou útržkovitostí. Spíše než ucelený lineární příběh, který nese dramatický oblouk, je vyprávění mozaikou krátkých epizod. Řekla bych, že tento způsob vyprávění má evokovat způsob, jakým funguje paměť. Struktura syžetu připomíná nostalgický sled vzpomínek na dětství, který je, spíše než dramatickým dějem, veden silnými momenty volně řazenými vedle sebe. Domnívám se, že tento princip předpokládá dospělého diváka, kterého chce oslovit skrze proces rozpomínání se na dětství.

Z výše uvedených důvodů si myslím, že film daleko spíše než do žánru dětský film, spadá do žánru film o dětech. Ačkoliv se potenciální dítě při sledování filmu bude nad některými pasážemi bavit a dokáže se snadno identifikovat s hlavním hrdinou, značná část filmu bude pro většinu dětí spíš nesrozumitelná. Na druhé straně potenciální dospělý divák má možnost „užít si“ všechny stránky filmu plnohodnotně – a to díky sounáležitosti s hlavním hrdinou skrze nostalgické vcítění se do vzpomínek a pocitů malého Edy a současně díky odstupu, který mu dovolí nahlédnout i situace a motivy, které se odehrávají spíše v náznacích.

3.4.3. Ohlasy diváctva a recenze

Na následujících řádcích se zaměřím na ohlasy diváků na CSFD.cz, konkrétně na jejich vnímání žánrového zařazení filmu *Po strništi bos*⁹⁵. Některým divákům evokuje dětský pohled na svět spolu s roztříštěným způsobem vyprávění žánr dětský film:

---

⁹⁵ Profil filmu *Po strništi bos* na CSFD.cz [online]. *Csfd.cz*. [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/416839-po-strnisti-bos/prehled/>.

Radek99: *Idylické vyprávění s hlavním dětským hrdinou, viděné dětskýma očima a primárně určeno pro dětského diváka (i když se snímek dá považovat i za rodinný), s jistotou v podobě knižní předlohy, ta Svěrákovská podstata je a zůstala i ve filmu přítomná... Výtky na nedostatečný příběh nechápu - ve filmu, v němž invalidní chlapec létá na létajícím kole (byť ve snu) a postava přezdívaná Vlk má ve flashbackových scénách skutečně vlčí pařáty, je jasné, že příběh je upravený svému cílovému divákovi - byl jsem v kině s jedenáctiletou neteří a dvanáctiletým synovcem a film prožívali úplně stejně, jako hlavní hrdina Eda četbu dobrodružné knihy... Proto taky právě vlk ohrožující babičku, jednoznačná aluze k archetypům zakódovaným v pohádkách, proto dětské klučí party, proto motiv vytržení z cizího prostředí a stěhování do nového, neznámého, proto motiv vnějšího ohrožení (představovaného Němci a válkou), které je pro bezstarostné dětství tím největším rizikem...*

Častěji se však mezi diváky objevuje vnímání filmu jakožto filmu pro dospělé, který hraje na nostalgickou notu:

Okozel: *Mám rád tyhle klukovské filmy. Člověk si hned zavzpomíná na svoje dětství, i když se odehrálo v úplně jiné době, ale ta podstata je asi pořád stejná napříč generacemi.*

Frajer42: *Na necelé dvě hodiny jsem se vrátil do dětství a cítil jsem se jako malý chlapec. Na toto období jistě vzpomíná drtivá většina lidí s hřejivým pocitem u srdce. Snad s výjimkou těch, kteří byli v dětství ministranty.*

kymla: *Příběh mohl jít více do hloubky to ano, ale mělo to být vyprávění dědečka očima dítěte. A to u mě splnilo očekávání. I nám babička vypráví příběhy z války, které nadšeně hltáme a i v kině jsem viděla dojaté babičky, které film vrátil do dětství*

Mnozí z diváků však dějovou a žánrovou roztříštěnost nepřisuzují principu, na jakém fungují vzpomínky, ale vnímají ji problematicky:

FIBO: *Co se jeví jako drama, to je střídáno s lehce komediálními obrazy, které mi až na výjimky přišly nezajímavé. Celý film je zvláštní skladbou obrazů, které v zásadě nemají žádnou hmatatelnou dějovou strukturu krom toho, že se občas v pozadí vykreslí nějaká událost tehdejší doby, která je však dětskou perspektivou utopena v pozadí. Z větší části se tedy divák staví do role malého kluka, který hledí na okolní svět široce otevřenýma očima a stejně nechápe, co vidí okolo sebe. <...> Je to podobné, jako kdybyste si dali zmrzlinu se třemi různými příchutěmi a výsledná chuť byla jen jakýmsi mixem, ve které necítíte ani jednu z nich.*

Nezávisle na výsledném kladném či záporném hodnocení filmu jsou snad nejčastěji mezi diváckými ohlasy zastoupeny ty, kteří srovnávají film s *Obecnou školou*. Ve většině případů tito diváci přišli do kina s očekáváním podobného žánrového zážitku:

MixlevPixle: *Na film jsem se velmi těšila, mám tvorbu Svěrákových ráda. Tak trochu jsem doufala v "druhou Obecnou školu", i když teď už chápu, jak to bylo naivní. Očekávání nebyla bohužel naplněna, ba naopak, nevybavuju si, kdy naposled jsem z kina odcházela s takovým zklamáním a pocitem jakéhosi nedefinovatelného hnusu v duši. Laskavý rodinný film? Ani náhodou, po scéně se psem jsem měla sto chutí z kina odejít, netuše, že dojde ještě na vyvrhování králíka a dloubání očí. Byly ty scény ve filmu potřeba? Všichni přece chápeme, že gestapo je zlé a že Eda žil nějakou dobu na vesnici. Jinak nesourodá a divně poslepovaná změť obrázků, která mě nutila sledovat hodinky a doufat, že "to" už brzy skončí. Marně se snažím najít něco, za co bych mohla dát aspoň jednu hvězdu...*

Historik: *Je to opět pěkné, milé, ale tentokrát poněkud "řídké". Dá se souhlasit s filmovými kritiky, kteří poukazují na absenci nějakého silnějšího příběhu. Rozumím tomu, že hodně diváků bude tentokrát zklamaných. Je to dáno ale hlavně přehnaným a klamným očekáváním. Lidé čekají, že když je to od Svěráků, bude to komedie a bude to filmová událost. Ale komedie to není, byť je tu několik vtipných scén, a vyložená filmová událost také ne. I když, opakují, film je to pěkný a milý.*

Pokud jde o filmové recenzenty, většina z nich je z *Po strništi bos* rozpačitá. Recenzenti kritizují především epizodičnost děje, postrádají dramatický oblouk a srovnávají film s *Obecnou školou*. Žánrovému vymezení filmu či cílovému divákovi se ve většině případech nevěnují.⁹⁶

Martin Staněk se pokouší vysvětlit kritiku epizodičnosti a absenci dramatického oblouku právě pohledem malého chlapce na svět:

Martin Staněk: „Po strništi bos se může dospělému divákovi dějově zdát chvílemi ne zcela konzistentní, místy možná i plochý. Ale musíme si uvědomit, že sledujeme válku očima malého dítěte, které prostě věci vnímá rozkolísaně a těká

⁹⁶ Martin Svoboda. „Recenze: Po strništi bos je tím, čím se zdá být. Zbytečně krásným filmem“ [online]. *Aktualne.cz*. 17. 8. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/recenze-po-strnist-bos-je-prave-tim-cim-se-zda-byt-zbytecny/r~60c3672e832a11e7a42a002590604f2e/>.

Kristina Roháčková. „Svěrákovy paměti, část třetí. Po strništi bos je milá sbírka příhod bez děje“ [online]. *Irozhlás.cz*. 17. 8. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/film/recenze-jan-sverak-po-strnist-bos_1708171313_kro.

Tomáš Stejskal. „Nový film Jana a Zdeňka Svěrákových je nostalgická skládanka, které chybí děj i dobré postavy“ [online]. *Ihned.cz*. 16. 8. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-65845870-jan-zdenek-sverak-po-strnist-bos-film-recenze>.

v pozornosti. Takový je i scénář. A chce se mi Janu Svěrákovi věřit, že to byl záměr. Jinak bych značný rozdíl mezi drsnými a barvotiskově náladovými scénami viděl jako značně problematický.“⁹⁷

Někteří z recenzentů se přeci jen žánrového vymezení filmu dotýkají. Iva Přivřelová například vymezuje žánr *Po strništi bos*:

„(...) nejistě nastaveným balancováním mezi nostalgickou komedií o dětství a rodinným melodramem o dospívání.

Po strništi bos má potenciál stát se divácky populárním snímkem, ideálním na líně spokojená rodinná odpoledne u televize během vánočních svátků. Tak přirozený, duchaplný portrét dětství, který dostal Obecnou školu k nominaci na Oscara a mezi domácí klasiku, už ale neobsahuje.“⁹⁸

Z recenze Ivy Přivřelové vyplývá, že vnímá film jako film rodinný. Oproti ní jiná recenzentka, Lucie Česálková, vnímá možné zacílení na rodinné publikum problematičtěji:

Lucie Česálková: „Obecnou školu charakterizoval na počátku devadesátých let její trailer jako film, který není „tak klukovský, že by nebyl pro dospělé, a není natolik erotický, že by nebyl pro děti. Je to obecná škola pro celou rodinu.“ O necelé čtvrtstoletí později jako by chtěl Jan Svěrák natočit další dětský film pro dospělé. Fantazijními intermezzy škrťáciho vlka či létajícího motocyklu, jimiž naivně pohádková dětská představivost překonává všední vesnickou každodennost, se *Po strništi bos* na jedné straně přibližuje pohledu dítěte, jeho vnímání a chápání světa. Na straně druhé však pro dětského diváka zůstávají mnohé roviny zápletky jednoznačně nepochopitelné. Z tohoto váhání zůstává snímek v poloze rozpačitého ohlednutí dospělého zpět do krajiny dětství, jež potenciál silných postav a rozporuplných rodinných vztahů otupuje nostalgií a dojetím.“⁹⁹

Převážně rozpačité ohlasy z řad diváků a filmových recenzentů se, zdá se, z určité míry opírají o mylná žánrová očekávání, která předpokládala druhou *Obecnou školu*. Otázku, zdali se jedná o film pro děti či pro dospělé, diváci a

---

⁹⁷ Martin Staněk. „Recenze: Po strništi bos nezklame – Svěráci jedou po vyjetých kolejích“ [online]. *Totalfilm.cz*. 17. 8. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.totalfilm.cz/2017/08/recenze-strnisti-bos-nezklame-sveraci-jedou-vyjetych-koleji/>.

⁹⁸ Iva Přivřelová. „RECENZE: Svěrákův nový film Po strništi bos má potenciál, Obecnou školu nepřekoná“ [online]. *Lidovky.cz*. 8. 8. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/kultura/recenze-sverakuv-novy-film-po-strnisti-bos-ma-potencial-obecnou-skolu-neprekona.A170808_141806_In_kultura_ele.

⁹⁹ Lucie Česálková. „Dětský film pro dospělé / Po strništi bos“ [online]. *Cinepur.cz*. 15. 11. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <http://cinepur.cz/article.php?article=4192>.

recenzenti buď neřeší, nebo se v názorech rozcházejí.

3.4.4. Závěrem

Po strništi bos se ukázal být příkladem filmu, jehož přijetí diváky bylo značně ovlivněné mylným diváckým očekáváním. Propagace filmu před jeho uvedením do kin příliš žánrových vodítek nenabídla. Způsob, jakým se o filmu před jeho uvedením psalo v tisku, nicméně vzbudil v potenciálních divácích i recenzentech pocit, že se bude jednat o druhou *Obecnou školu*, tedy rodinný film s humornými motivy. Lyrická nota a roztříštěný způsob vyprávění mnohé diváky překvapil a zanechal v rozpačitém rozpoložení. Při analýze filmu jsem dospěla k závěru, že z žánrů, které uvádějí filmoví teoretici Brown s Babingtonem, je *Po strništi bos* typickým představitelem filmu o dětech. Tedy filmu, jehož hlavní postavou je dítě a který sleduje perspektivu jeho pohledu na svět, nicméně je určen pro dospělého diváka. Lyričnost obrazů a roztříštěnost filmového vyprávění jsem přisoudila snaze navodit dojem rozpomínání se starého muže na dětství.

4. Závěr

Na počátku této diplomové práce stála otázka: Existuje dětský film? Odpovědi budiž: určitě ano! Ovšem v různých podobách souvisejících s různými kontexty. Cílem této diplomové práce bylo přiblížit si, jakým způsobem se v současném českém filmovém prostředí nakládá s pojmy dětský film, rodinný film a film o dětech. Zajímalo mě, zdali čeští tvůrci, producenti a distributoři mezi těmito žánry rozlišují a jak. Ptala jsem se po způsobech, jakými tyto filmy oslovují své diváky, ať už dětské či dospělé, a jak jsou zpětně svými diváky vnímány.

První část práce jsem věnovala teoretické přípravě potřebné k poučené analýze současného českého filmového prostředí na poli žánrů dětský film, rodinný film a film o dětech. Nejprve jsem se zamýšlela nad tím, zdali lze vůbec mluvit o těchto žánrech jako o žánrech. Kladné stanovisko jsem podpořila úvahami o definici pojmu *žánr* filmových teoretiků Davida Bordwella a Kristin Thompsonové.¹⁰⁰ Dále jsem se věnovala definici výše zmíněných žánrů: *dětský film*, *rodinný film* a *film o dětech*. Opírala jsem se při tom o text filmových historiků a teoretiků Noela Browna a Bruce Babingtona „Introduction: Children’s Films and Family Films“¹⁰¹ v publikaci *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. Už při definici těchto typů filmu se ukázalo, že jedním z problematických rysů žánrů dětský film, rodinný film a film o dětech se jeví jejich vzájemná prostupnost. Jednoznačné definice stanovit nelze, nicméně lze sledovat určité parametry, které bývají pro jednotlivé žánry typické. Kromě tematických a motivických rysů těchto žánrů si Brown s Babingtonem všímají způsobů, jakými tyto filmy oslovují své diváky. Zdali rozlišují mezi dětským a dospělým divákem a oslovují je stejnými nebo různými postupy. Dále si Brown s Babingtonem všímají, že způsoby, jakým se filmy v praxi do jednotlivých žánrů řadí, nicméně ovlivňují i jiné než umělecké prostředky. Nejvýrazněji se projevuje vliv marketingu, distribuční strategie, označení vhodnosti, kritické reflexe, merchandising nebo televizní strategie. Vzhledem k tomu, že jsou dětské filmy, rodinné filmy a filmy o dětech úzce spjaty s věkem diváctva, na které cílí, věnovala jsem se v teoretické přípravě

---

¹⁰⁰ David Bordwell, Kristin Thompsonová. *Umění filmu: Úvod do studia formy a stylu*. Přeložila Petra Dominková. 1. vydání. Praha: NAMU, 2011, s. 422-426.

¹⁰¹ Noel Brown, Bruce Babington. Introduction: Children’s Films and Family Films. In: Titiš (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 1-16.

také otázce, zdali je možné ze samotné struktury filmu vyčíst, jakého diváka chce film oslovit. Opřela jsem se při tom o texty literárních teoretiků Wolfganga Isera¹⁰² a Umberta Eca¹⁰³. Z čehož následně vyplynulo, že ze samotné struktury filmu předpokládaný potenciální divák vyčíst lze, nicméně je třeba mít na paměti, že je takový „divák“ pouze idealistickým myšlenkovým konstruktem, a nakonec se vůbec nemusí shodovat se skutečnými diváky, kteří film zhlédnou. Dále jsem se v teoretické části diplomové práce věnovala problematice přístupnosti filmů dětským divákům. Ukázalo se, že česká praxe označování vhodnosti filmů ve srovnání se zahraničními modely přístupnosti patří mezi benevolentnější. Vzhledem k tomu, že snahou producentů a distributorů bývá oslovit co možná nejširší publikum, vyjádřila jsem předpoklad, že čeští producenti a distributoři budou upřednostňovat označení přístupnosti bez omezení věku a při zařazení filmu do žánru budou upřednostňovat sousloví rodinný film před souslovím dětský film. Nakonec jsem se v teoretické části diplomové práce věnovala propagačním strategiím, které mají čeští filmoví producenti a distributoři k dispozici. Ukázalo se, že v současnosti má při oslovování potenciálního diváctva vzrůstající vliv online propagace. Tento jev jsem zohlednila v následné analytické části diplomové práce.

Druhou část diplomové práce věnovanou analýze současné české filmové tvorby na poli žánrů dětský film, rodinný film a film o dětech, jsem uvedla přehlednou tabulkou zahrnující informace o těchto filmech uvedených do kin v posledních pěti letech (2014-2018). Z přehledu mimo jiné vyplynulo, že filmoví producenti a distributoři při propagaci svých filmů skutečně upřednostňují sousloví rodinný film před souslovím dětský film. Z třiceti tří uvedených filmů byl pouze jeden jediný označen souslovím dětský film oproti patnácti filmům označeným jako rodinný film. Z pohledu producentů a distributorů se tak zdá, že dětský film je na pokraji vymření. Nicméně jedna věc je, jak je film propagován a druhá věc je, jaké rysy skutečně film nese. Stěžejní prostor analytické části diplomové práce jsem věnovala případovým studiím tří filmů – *Pojedeme k moři* (2014, Jiří Mádl), *Lajka* (2017, Aurel Klimt) a *Po strništi bos* (2017, Jan Svěrák). Pro tento výběr jsem zvolila filmy, o kterých jsem předpokládala, že z hlediska žánrového zařazení a oslovování cílového diváctva vybízejí k diskuzi a bude zajímavé sledovat, jakým způsobem se tato problematika projevila při jejich uvedení do

¹⁰² Wolfgang Iser. „Koncepty čtenáře a koncept implicitního čtenáře“. *Aluze*. 2004, roč. 7, č. 2-3, s. 134-143.

¹⁰³ Umberto Eco. „Vcházíme do lesů“. In: Týž. *Šest procházek literárními lesy* [online]. Přeložila Bronislava Grygová. Olomouc: Votobia, 1997. [cit. 27. 8. 2019]. Dostupné z: http://eldar.cz/myf/txt/eco-_sest_prochazek_literarnimi_lesy.html.

kin a následné divácké recepci. Při analýze těchto filmů jsem se zaměřila nejprve na způsoby, jakým byly filmy z hlediska žánru propagovány producenty, distributory i samotnými tvůrci. Zajímalo mě tedy, jaká divácká žánrová očekávání mohly filmy vzbudit. Dále jsem se věnovala žánrové analýze samotných filmů. Sledovala jsem výrazové prostředky a vyprávěcí postupy typické pro žánry dětský film, rodinný film a film o dětech. Zajímalo mě, jakým způsobem se filmy snaží oslovit své cílové diváky. Své postřehy jsem porovnávala se způsobem, jakým byly filmy propagovány a zjišťovala jsem, zdali se avizovaný žánr skutečně shoduje s žánrovým nastavením filmu. Nakonec jsem případové studie uzavřela analýzou diváckých ohlasů a filmových recenzí. V této souvislosti mě zajímalo, zdali byla žánrová očekávání diváků a recenzentů naplněna, či nikoliv. Z případových studií vyplynulo, jak moc důležitou roli hraje žánrové vymezení filmu při jeho uvádění do kin. Případné nenaplnění žánrových očekávání se ukazuje být jedním ze zásadních parametrů, který dokáže záporně ovlivnit divácký zážitek z filmu. Pouze film *Pojedeme k moři* propagovaný jako rodinný film, byl diváky skutečně přijat jako rodinný film. Oproti němu *Lajka* vzbudila při své propagaci očekávání, že se bude jednat o film vhodný i pro ty nejmenší děti, nicméně diváci včetně filmových recenzentů byly z filmu žánrově rozkročeného mezi dětsky naivistickým muzikálem, lechtivou pubertální komedií a dospěláckou satirou socialismu značně rozpačití. Rozpačité reakce vzbudil z důvodu mylných diváckých očekávání také film *Po strništi bos*. Tentokrát z toho důvodu, že byl často dáván do souvislosti s *Obecnou školou* a diváci předpokládali, že se bude podobně jako v případě *Obecné školy* jednat o rodinný film s humornými motivy a ve výsledku byli překvapeni lyričností filmu, který spíše než rodinnou zábavu předpokládá dospělého diváka schopného naladit se na nostalgickou vlnu. Z případových studií dále vyplynulo, že ačkoliv se producenti a distributoři vyhýbají slovnímu spojení dětský film, diváci a recenzenti jej používají. Nicméně používají jej zejména jako synonymum spojení rodinný film – tedy mezi těmito žánry nerozlišují. Zároveň je slovní spojení dětský film mnohdy užito v hanlivém či méněcenném slova smyslu, například v diváckých poznámkách typu: „na to že to byl „jen“ dětský film, to bylo překvapivě dobré“, nebo v poznámkách recenzentů, kteří si všimají předsudků, které jsou s filmy označovanými za „dětské“ spjaty, například neuvedení filmu *Pojedeme k moři* na Febiofestu v soutěžní sekci právě z toho důvodu, že je to „jen“ dětský film.

Dospívám k závěru, že dětský film skutečně existuje. A mnohdy může být poutavý pro publika různého věku. Nicméně je sousloví dětský film opředeno předsudkem méněcennosti, a tak se mu filmoví producenti a distributoři raději vyhýbají. Jako dětské filmy jsou v českém kontextu často vnímány i žánry rodinný film nebo žánr film o dětech (a to i přestože poslední jmenovaný primárně cílí na dospělé diváctvo). Také ony se tedy stávají terčem předsudku méněcennosti a bývají přehlíženy. A to i přesto, že se dětské filmy, rodinné filmy a filmy o dětech plnohodnotně vyrovnají jiným žánrům. Respektive podobně jako v jakémkoliv jiném žánru i v těchto žánrech se setkáme na jedné straně s filmy, které jsou tematicky a výrazově plytčí nebo komerčnější a na druhé straně s filmy, které jsou tematicky zásadnější a výrazově odvážnější.

Prostor k dalšímu výzkumu a diskuzi vidím v rozmanitých subžánrech dětského filmu. Bylo by možné sledovat, k jakým subžánrům se autoři dětských filmů uchylují častěji a k jakým spíše zřídka a proč. A dále je zde prostor zaměřit se na specifika filmů určených konkrétní věkové skupině dětí (např. krátké filmy pro předškolní děti, tweens seriály nebo teenagerovské komedie) a jejich způsobů oslovování publika.

5. Použité prameny

Analyzované filmy

Pojedeme k moři

režie: Jiří Mádľ

země: Česká republika

rok: 2014

minutáž: 90 minut

scénář: Jiří Mádľ

Lajka

režie: Aurel Klimt

země: Česká republika

rok: 2017

minutáž: 85 minut

scénář: Aurel Klimt

Po strništi bos

režie: Jan Svěrák

země: Česká republika

rok: 2017

minutáž: 111 minut

scénář: Jan Svěrák

knižní předloha: Zdeněk Svěrák

Citované filmy

Alenka v zemi zázraků (2018, Jana Kristina Studničková, Otakáro Maria Schmidt)
Anděl Páně 2 (2016, Jiří Strach)
Andílek na nervy (2015, Juraj Šajmovič)
Bajkeři (2017, Martin Kopp)
Čaroděj ze země Oz (The Wizard of Oz, 1939, Victor Fleming)
Čertí brko (2018, Marek Najbrt)
Čertoviny (2017, Zdeněk Troška)
Děda (2016, Mejla Basel, Marta Santovjáková Gerlíková, Jiří Novotný)
Dukátová skála (2018, Ján Novák)
Faunův labyrint (El laberinto del fauno, 2006, Guillermo del Toro)
Fimfárum Jana Wericha (2002, Vlasta Pospíšilová, Aurel Klimt)
Harry Potter – osmidílná série (2001-2011, Chris Columbus, Alfonso Cuarón, Mike Newell, David Yates)
Hunger Games (The Hunger Games, 2012, Gary Ross)
Hurvínek a kouzelné muzeum (2017, Martin Kotík, Inna Jevlannikova)
Jak básníci neztrácejí naději (2004, Dušan Klein)
Jak jsme hráli čáru (2014, Juraj Nvota)
Když draka bolí hlava (2018, Dušan Rapoš)
Kes (1969, Ken Loach)
Kolja (1996, Jan Svěrák)
Lajka (2017, Aurel Klimt)
Lichožrouti (2016, Galina Miklíňová)
Malá z rybárny (2015, Jan Balej)
Malý Pán (2015, Radek Beran)
Můj život cuketky (Ma vie de Courgette, 2016, Claude Barras)
Nikdo mne nemá rád (Les quatre cents coups, 1959, François Truffaut)
Nina (2017, Juraj Lehotský)
Nový druh (2013, Kateřina Karhánková)
Obecná škola (1991, Jan Svěrák)
Pat a Mat ve filmu (2016, Marek Beneš)
Pat a Mat znovu v akci (2018, Marek Beneš)
Pat a Mat: Zimní radovánky (2018, Marek Beneš)
Pátá loď (2017, Iveta Grófová)
Plody mraků (2017, Kateřina Karhánková)

Po strništi bos (2017, Jan Svěrák)
Pohádka pohádek (Il racconto dei racconti, 2015, Matteo Garrone)
Pojedeme k moři (2014, Jiří Mádln)
Přání k mání (2017, Vít Karas)
Rodinný film (2015, Olmo Omerzu)
Řachanda (2016, Marta Ferencová)
Sedmero krkavců (2015, Alice Nellis)
Smrtné historky (2016, Jan Bubeníček)
Strašidla (2016, Zdeněk Troška)
Špína (2017, Tereza Nvotová)
Špunti na vodě (2017, Jiří Chlumský)
Táta v sukni (Mrs. Doubtfire, 1993, Chris Columbus)
Ten, kdo tě miloval (2018, Jan Páchl)
Toy Story: Příběh hraček (Toy Story, 1995, John Lasseter)
Tři bratři (2014, Jan Svěrák)
Vratné lahve (2007, Jan Svěrák)
Všechno bude (2018, Olmo Omerzu)

Literatura a elektronické zdroje

A-Company Czech [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.a-company.cz/>.

APK Cinema Service [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.apkcs.cz/>.

Bioscop [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://bioscop.cz/>.

Blue Sky Film Distribution [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.blueskyfilm.cz/>.

Bohemia Motion Pictures [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.bohemiamp.cz/>.

Bontonfilm [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.bontonfilm.cz/>.

BORDWELL, David, THOMPSONOVÁ, Kristin: *Umění filmu: Úvod do studia formy a stylu*. Přeložila Petra Dominková. 1. vydání. Praha: NAMU, 2011.

BROWN, Noel, BABINGTON, Bruce: „Introduction: Children's Films and Family Films". In: Titíž (eds.). *Family Films in Global Cinema: The World Beyond Disney*. 1. vydání. Londýn, New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2015, s. 1-16.

CinemArt [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.cinemart.cz/>.

„Classification and Rating Rules" [online]. *The Classification and Rating Administration at the MPAA*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.filmratings.com/Content/Downloads/rating_rules.pdf.

ČESÁLKOVÁ, Lucie: „Dětský film pro dospělé / Po strništi bos" [online]. *Cinepur.cz*. 15. 11. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <http://cinepur.cz/article.php?article=4192>.

ČESÁLKOVÁ, Lucie: „Otravné červené číslo v kroužku / Regulace filmů v České republice" [online]. *Cinepur.cz*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://cinepur.cz/article.php?article=1339>.

„Décret n°90-174" [online]. *Legifrance.gouv.fr*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=109724E03ECB1911A6CBAF9B72031102.tplgfr25s_2?cidTexte=JORFTEXT000000531243&dateTexte=19900225&categorieLien=cid#JORFTEXT000000531243.

ECO, Umberto: „Vcházíme do lesů". In: Týž. *Šest procházek literárními lesy* [online]. Přeložila Bronislava Grygová. Olomouc: Votobia, 1997. [cit. 27. 8. 2019]. Dostupné z: http://eldar.cz/myf/txt/eco_-_sest_prochazek_literarnimy_lesy.html.

Falcon [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.falcon.cz/>.

FILA, Kamil: „Marná Mádlova dětská hra na Formana" [online]. *Respekt.cz*. 28. 4. 2014, aktualizace 4. 12. 2015 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/delnici-kultury/marna-madlova-detska-hra-na-formana>.

Film o filmu Po strništi bos na oficiálním YouTube kanálu Jana Svěráka [online]. *Youtube.com*. [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=y7q8i9A2faA>.

FUKA, František: „Recenze – Lajka“ [online]. *Fffilm.name*. 31. 10. 2017 [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.fffilm.name/2017/10/recenze-lajka-30.html>.

FUKA, František: „Recenze: Pojedeme k moři – 80%“ [online]. *Fffilm.name*. 10. 4. 2014 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.fffilm.name/2014/04/recenze-pojedeme-k-mori-80.html>.

FUKA, František: „Zkušební projekce Faunova labyrintu pro děti“ [online]. *Fffilm.name*. 13. 8. 2007 [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.fffilm.name/2007/08/zkuebn-projekce-faunova-labyrintu-pro.html>.

GREGOR, Jan: „Někteří diváci si na Lajku budou stěžovat. Ale jsme na to připravení, říká režisér Aurel Klimt“ [online]. *Aktualne.cz*. 3. 11. 2017 [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/nekteri-divaci-si-na-lajku-urcite-budou-stezovat-ae-jsume-pri/r~3c039584c00211e7b8900025900fea04/?redirected=1517739057>.

GREGOR, Jan: „RECENZE Zmrzlina, lži a video. Mádl dokáže dojímat i cyniky“ [online]. *Aktualne.cz*. 15. 4. 2014 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/film/recenze-zmrzlina-lzi-a-video-madl-pojedeme-k-mori/r~646c6a7ac47311e3a0a10025900fea04/?redirected=1549878473>.

„History of Ratings“ [online]. *The Classification and Rating Administration at the MPAA*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://filmratings.com/History>.

ISER, Wolfgang: „Koncepty čtenáře a koncept implicitního čtenáře“. *Aluze*. 2004, roč. 7, č. 2-3, s. 134-143.

JANKOVIČOVÁ, Petra: „Co je to Word of Mouth?“ [online]. *Triad.cz*. 3. 1. 2012 [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://blog.triad.cz/marketingovy-slovník/co-je-word-of-mouth-wom-marketing/>.

KABÁT, Marcel: „RECENZE: Lajka se ve vegetariánském ráji potkává s úchylným mimozemšťanem“ [online]. *Lidovky.cz*. 2. 11. 2017 [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/recenze-lajka-se-ve-vegetarianskem-raji-potkava-s-uchylnym-mimozemstanem-1rp-/kultura.aspx?c=A171101_095437_In_kultura_jto.

KOBLENC, Václav: „Ve filmu Pojedeme k moři dělal Jiří Mádl z Budějovic Benátky“ [online]. *Denik.cz*. 26. 3. 2014 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/film/ve-filmu-pojedeme-k-mori-delal-jiri-madl-z-budejovic-benatky-20140325-wjqy.html>.

KOKTA, Josef: „Když příběh dětem nedává smysl, přepíšu klidně scénář, říká oceňovaná animátorka Kateřina Karhánková“ [online]. *Wave.rozhlas.cz*. 17. 8. 2017 [cit. 1. 9. 2019]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/kdyz-pribeh-detem-nedava-smysl-prepisu-klidne-scenar-rika-ocenovana-animatorka-7775718>.

KROC, Vladimír, TAUD, Rostislav: „S dědečkem jsem se nikdy moc nesblížil.“ Zdeněk

Svěrák o skutečných autobiografických motivech ve filmu *Po strništi bos* [online]. *Dvojka. rozhlas.cz*. 5. 9. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/s-dedeckem-jsem-se-nikdy-moc-nesblizil-zdenek-sverak-o-skutecných-7460237>.

KUBÍK, Jiří: „Rozhovory: Natočili jsme náš poslední film, říkají otec a syn Svěrákovi“ [online]. *seznamzpravy.cz*. 20. 6. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/novy-film-od-sveraku-zabranit-aby-nam-ho-ukradli-pred-premierou-nejde-33111>.

„Lajka“ [online]. *A-company.cz*. [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.a-company.cz/cs/movie/detail/68>.

„Lajka“ [online]. *Asfk.sk*. [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.asfk.sk/film/lajka>.

Le Centre national du cinéma et de l'image animée [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.cnc.fr/web/en/about>.

„Legislativa“ [online]. *Státní fond kinematografie*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://fondkinematografie.cz/legislativa-a-koncepce/>.

Oficiální internetové stránky filmu *Lajka* [online]. *Lajka.eu*. [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.lajka.eu/>.

„Pojedeme k moři“ [online]. *Falcon.cz*. [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.falcon.cz/film/pojedeme-k-mori/>.

„Po strništi bos“ [online]. *Bioscop.cz*. [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <http://bioscop.cz/databaza/po-strnisti-bos/>.

„Po strništi bos“ [online]. *Sverak.cz*. [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.sverak.cz/filmy/po-strnisti-bos/>.

Profil filmu *Lajka* na CSFD.cz [online]. *Csfd.cz*. [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/296429-lajka/komentare/>.

Profil filmu *Pojedeme k moři* na CSFD.cz [online]. *Csfd.cz*. [cit. 18. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/346920-pojedeme-k-mori/komentare/>.

Profil filmu *Po strništi bos* na CSFD.cz [online]. *Csfd.cz*. [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/416839-po-strnisti-bos/prehled/>.

PŘIVŘELOVÁ, Iva: „RECENZE: Svěrákův nový film *Po strništi bos* má potenciál, Obecnou školu nepřekoná“ [online]. *Lidovky.cz*. 8. 8. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/kultura/recenze-sverakuv-novy-film-po-strnisti-bos-ma-potencial-obecnou-skolu-neprekona.A170808_141806_In_kultura_ele.

„Regulatory function: film classification“ [online]. *Le Centre national du cinéma et de l'image*. 30. 12. 2010 [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.cnc.fr/web/en/about/regulatory-function/film-classification>.

ROHÁČKOVÁ, Kristina: „Svěrákovy paměti, část třetí. Po strništi bos je milá sbírka příhod bez děje“ [online]. *Irozhlas.cz*. 17. 8. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/film/recenze-jan-sverak-po-strnisti-bos_1708171313_kro.

Screen Staff. „How film classification boards are responding to an industry in flux“ [online]. *Screendaily.com*. 8. 6. 2018 [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.screendaily.com/features/how-film-classification-boards-are-responding-to-an-industry-in-flux-/5129903.article>.

SKUPA, Lukáš: „Jak prodat film? Anketa s filmovými distributory a producenty“ [online]. *Cinepur.cz*. 28. 12. 2016 [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://cinepur.cz/article.php?article=3904>.

SPÁČILOVÁ, Mirka: „RECENZE: Film pro všechny generace. Jiří Mádl vzkřísil Pány kluky“ [online]. *Idnes.cz*. 9. 4. 2014 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/film-televize/recenze-pojedeme-k-mori.A140409_164415_filmvideo_ts.

SPÁČILOVÁ, Mirka: „RECENZE: Kosmonaut opravuje srpem a kladivem, Lajka školí vegetariány“ [online]. *Idnes.cz*. 1. 11. 2017 [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/lajka-animovany-muzikal-recenze-aurel-klimt-fmd-/filmvideo.aspx?c=A171101_110613_filmvideo_ts.

SPÁČILOVÁ, Mirka: „Už si nemusím dokazovat, že tátovi stačím, věří Jan Svěrák“ [online]. *Idnes.cz*. 13. 8. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/film-televize/jan-sverak-rozhovor-po-strnisti-bos.A170811_093446_filmvideo_ts.

STANĚK, Martin: „Recenze: Po strništi bos nezklame – Svěráci jedou po vyjetých kolejích“ [online]. *Totalfilm.cz*. 17. 8. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.totalfilm.cz/2017/08/recenze-strnisti-bos-nezklame-sveraci-jedou-vyjetych-koleji/>.

STEJSKAL, Tomáš: „Animovaná filmová Lajka v kosmu neuhynula ani nezemřela, našla novou planetu“ [online]. *Ihned.cz*. 3. 11. 2017 [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-65938610-lajka-aurel-klimt-film-animace-recenze>.

STEJSKAL, Tomáš: „Nový film Jana a Zdeňka Svěrákových je nostalgická skládanka, které chybí děj i dobré postavy“ [online]. *Ihned.cz*. 16. 8. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-65845870-jan-zdenek-sverak-po-strnisti-bos-film-recenze>.

SVOBODA, Martin: „Recenze: Po strništi bos je tím, čím se zdá být. Zbytečně krásným filmem“ [online]. *Aktualne.cz*. 17. 8. 2017 [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/recenze-po-strnisti-bos-je-prave-tim-cim-se-zda-byt-zbytecny/r~60c3672e832a11e7a42a002590604f2e/>.

Teaser filmu Po strništi bos na oficiálním YouTube kanálu Jana Svěráka [online]. *Youtube.com*. [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=blqPOTGgF2E>.

„The BBFC’s Classification Guidelines“ [online]. *The British Board of Film Classification*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.bbfc.co.uk/what-classification/classification-guidelines>.

The British Board of Film Classification [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.bbfc.co.uk/about-bbfc/who-we-are>.

„The Hunger Games“ [online]. *The British Board of Film Classification*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.bbfc.co.uk/case-studies/hunger-games>.

The Motion Picture Association of America [online]. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.mpa.org/film-ratings/>.

Trailer filmu Lajka na YouTube kanálu distribuční společnosti A-Company [online]. *Youtube.com* [cit. 8. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=fvsHN82ZHOw>.

Trailer filmu Po strništi bos [online]. *Sverak.cz*. [cit. 12. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.sverak.cz/strnisti-bos-trailer-filmu/>.

Videobonusy k filmu Pojedeme k moři [online]. *Ceskatelevize.cz*. [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10499304026-pojedeme-k-mori/21351212075/bonus/>.

„What is classification“ [online]. *The British Board of Film Classification*. [cit. 11. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.bbfc.co.uk/what-classification>.